

Sisekaitseakadeemia

Päästekolledž

Indrek Agar

**SISEKAITSEAKADEEMIA ÜLIÕPILASESINDUSE
KAASAMINE OTSUSTUSPROTSESSI**

Lõputöö

Juhendaja:

Lauri Tabur, MPA

Kaasjuhendaja:

Merle Tammela, MA

Tallinn 2017

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Päastekolledž	Kaitsmine: juuni 2017
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Sisekaitseakadeemia üliõpilasesinduse kaasamine otsustusprotsessi Töö pealkiri võõrkeeles: Estonian Academy of Security Sciences Student Council's Involvement in Decision Making Process</p> <p><i>Lühikokkuvõte</i></p> <p>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 44 leheküljest. Töös on kasutatud 45 allikat (8 võõrkeelset ja 37 eestikeelset allikat).</p> <p>Lõputöö eesmärk on analüüsida Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse otsustusprotsessi kaasamise võimalusi.</p> <p>Eesmärgi saavutamiseks püstitatakse järgmised uurimisülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anda ülevaade üliõpilasesindustest. 2. Anda ülevaade kaasamise teooriast. 3. Analüüsida Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse dokumente. 4. Analüüsida Üliõpilasesinduse kaasamise võimalusi Sisekaitseakadeemias. <p>Töös antakse teoreetiline ülevaade Eesti üliõpilasesindustest, nende töökorraldusest ja rollist otsustusprotsessis ning võrreldakse Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindust teiste kõrgkoolide üliõpilasesindustega. Samuti antakse ülevaade kaasamise teooriast. Töö empiirilises osas kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit. Andmete kogumiseks analüüsiti Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse koostatud dokumente, viidi läbi pool-struktureeritud intervjuud Üliõpilasesinduse mentoritega ja küsitleti Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse endiseid liikmeid. Lõputöö tulemusel selgus, et Üliõpilasesindust kaasatakse otsustusprotsessi üha rohkem. Samuti on hakatud üliõpilasi kaasama rohkem süsteemsemalt, vastutust jagatakse lisaks esinduse liikmetele ka rühmavanematega. Üliõpilasesinduses saadud kogemused toetavad toimetulekut edaspidi tööalases karjääris. Võimalike ettepanekutena pakutakse välja tegevuskava koostamine Üliõpilasesinduse, rühmavanemate ja ametite koostööks, sealhulgas Päästeametiga. Edaspidi võiks täiendavalt uurida, kuidas Üliõpilasesinduse liikmena ja rühmavanemana omandatud oskused tulevad kasuks edaspidises karjääris Päästeametis.</p>	
Võtmesõnad: üliõpilasesindus, kaasamine, otsustusprotsess	
Võõrkeelsed võtmesõnad: student council, involvement, decision making process	
<p>Lõputöö seos riiklike arengukavade ja prioriteetidega: Sisekaitseakadeemia arengukava aastaks 2020 Sisekaitseakadeemia arengukava aastaks 2025 Eesti Üliõpilaskondade Liidu strateegia aastateks 2014-2017</p>	
Säilitamise koht: SKA raamatukogu	
Töö autor: Indrek Agar	
<p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste tööde autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Lauri Tabur, MPA	Allkiri:
Kaasjuhendaja: Merle Tammela, MA	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Ain Karafin	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. ÜLIÕPILASESINDUSED JA KAASAMISE TEOORIA	6
1.1. Üliõpilasesindused	6
1.2. Kaasamise teooria	11
2. SISEKAITSEAKADEEMIA ÜLIÕPILASESINDUSE DOKUMENTIDE ANALÜÜS JA KAASAMISE VÕIMALUSED	18
2.1. Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse dokumentide analüüs	18
2.2. Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse kaasamise võimalused	25
KOKKUVÕTE	33
SUMMARY	35
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	36
LISA 1. INTERVJU KÜSIMUSED	40
LISA 2. ANKEETKÜSIMUSTIK	42
LISA 3. KOODIPUU	44

SISSEJUHATUS

Üliõpilasesindusel on Sisekaitseakadeemias oluline roll. Üliõpilasesindus seisab üliõpilaste huvide eest, kaitseb nende õigusi ja esindab üliõpilasi nii Sisekaitseakadeemias kui ka väljaspool kooli. (Sisekaitseakadeemia, 2008) Samuti annab Üliõpilasesindus tudengitele võimaluse saada kogemusi juhtimise valdkonnas.

Lõputöö on aktuaalne, sest Sisekaitseakadeemia arengukavas 2020 on Sisekaitseakadeemia juhtimiskvaliteedi tõstmiseks võetud eesmärgiks otsida ja rakendada efektiivseid mooduseid Üliõpilasesinduse paremaks kaasatuseks Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessi ning luua täiendavaid võimalusi eesmärgipärasel kaasamistegevuses. (Sisekaitseakadeemia, 2014) Sisekaitseakadeemia arengukavas 2025 on seatud üheks eesmärgiks tähtsustada senisest enam üliõpilaste väärtuskasvatuse, üldise kompetentsi ning füüsilise võimekuse arendamist õppetöös ja õppetöövälises tegevuses. (Sisekaitseakadeemia, 2016a) Eesti Üliõpilaskondade Liidu strateegias 2014-2017 on eesmärgiks seatud üliõpilaste ja tööandjate kaasatus õppekavade arendusprotsessi. See tähendab, et kvaliteetsed õppekavad lähtuvad ühiskonna ning üliõpilaste vajadustest.

Töö on uudne, sest Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse tegevust pole erinevate aastate lõikes uuritud ega võrreldud. Samuti pole uuritud üliõpilasesinduse kaasatust otsustusprotsessi teistes Eesti kõrgkoolides. Ehkki iga Üliõpilasesindus teeb oma tegevusest eraldi kokkuvõtte, pole erinevate Üliõpilasesinduste tegevust kogumis hinnatud. Sellest tulenevalt puudub terviklik ülevaade, kuidas tõhusalt kaasata tudengite huve ja ideid Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessi. Sarnased uurimusi on läbi viidud välismaal. Töö panus on Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse senisele tegevusele hinnangu andmine. Samuti analüüsitakse teooriast tulenevaid mõjusaid võimalusi, kuidas Üliõpilasesindust paremini Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessi kaasata.

Kuna tänased üliõpilased on näiteks Päästeameti tulevased töötajad, siis üliõpilaste kaasamine otsustusprotsessidesse on väga oluline andes üliõpilastele võimaluse arendada töökohal toimetulekuks vajalikke oskusi. Sellest lähtuvalt on püstitatud uurimisprobleem: kuidas kaasata Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindust otsustusprotsessi tõhusamalt?

Töö eesmärk on välja selgitada Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse kõrgkooli otsustusprotsessi kaasamise võimalusi. Eesmärgi saavutamiseks püstitatakse järgmised uurimisülesanded:

1. Anda ülevaade üliõpilasesindustest.
2. Anda ülevaade kaasamise teooriast.
3. Analüüsida Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse dokumente.
4. Analüüsida Üliõpilasesinduse kaasamise võimalusi Sisekaitseakadeemias.

Uurimistöös antakse ülevaade Eesti üliõpilasesindustest, nende töökorraldusest ja rollist kõrgkoolide otsustusprotsessis. Samuti antakse ülevaade kaasamise teooriast üldiselt, nende vormidest ja millisele huvigrupile milline kaasamisvorm sobib. Teoreetilises osas kasutatakse ülevaate andmiseks teemakohaseid materjale. Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse tegevuse hindamiseks analüüsitakse esinduse koostatud dokumente (esildised, eneseanalüüsid ja koosoleku protokollid) aastatest 2012-2017. Lisaks tehakse intervjuud kahe Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse mentoriga ja küsitletakse endisi Üliõpilasesinduse liikmeid.

1. ÜLIÕPILASESINDUSED JA KAASAMISE TEOORIA

1.1. Üliõpilasesindused

Eesti üliõpilasesinduste ajalugu on tihedalt seotud kõrgkoolidega. See on ka mõistetav, sest ilma kõrgemat haridust pakkuvate organisatsioonideta ei tekiks ka üliõpilasi. Üliõpilasesindustel on koolide juures sama oluline roll, kui kõigil teistel organisatsiooni liikmetel ja struktuuriüksustel.

Eesti üliõpilasesindused koondab kokku Eesti Üliõpilaskondade Liit. Seda võib pidada katusorganisatsiooniks, mille eesmärk on seista kõigi üliõpilaste õiguste ja huvide eest. Kui iga kõrgkooli üliõpilasesindus tegeleb peamiselt koolisiselt, siis Eesti Üliõpilaskondade Liit osaleb poliitikate väljatöötamises. Samuti tehakse ettepanekuid ja pakutakse võimalikke lahendusi Riigikogus, Vabariigi Valitsuses ning ministeeriumides. Selline tegevuse organisatsioonist väljapoole suunamine sai alguse 1920. aastatel, kui moodustati üliõpilaskonna omavalitsus ning seda nimetati Eesti Korporatsioonide Liiduks (Korp! Sakala, 2013). Tegevus võib väljenduda ka selles, et Eesti Üliõpilaskondade Liit aitab siis, kui koolis vastav esindus puudub (Eesti Üliõpilaskondade Liit, *s.a.a*; Eesti Üliõpilaskondade Liit, *s.a.b*; Piirimäe, Hiio ja Maasikas, 1996, lk 224).

Üliõpilasesinduste ajalugu on tihedalt seotud ülikooliga. Esimene Eesti ülikool oli Tartu Ülikool, mis loodi aastal 1632. Esimesed üliõpilasorganisatsioonid loodi 19. sajandi alguses. Ehkki aastatel 1824-1855 olid üliõpilasorganisatsioonid ametlikult keelatud, muudeti need seaduslikuks 1862. aastal. Ametlik üliõpilaste koondumine algas 1870. aastal Kalevipoja õhtutelt, kus toimus „Kalevipoja“ ühislugemine (Tamul, *s.a.*). Esimesed üliõpilasorganisatsioonid said mõjutusi Saksamaa ülikoolidest ning nende kujunemine ja tegevused olid selletõttu sarnased (Piirimäe, *et al.*, 1996, lk 9).

Keskaegsete Euroopa ülikoolide juurde tekkinud üliõpilasi- ja õppejõude koondavad organisatsioonid kujunesid sarnastel alustel. Ülikoolide valitsusi nimetati natsioonideks (ladina keeles *natio*, eesti keeles rahvas, rahvus) ja need olid üliõpilaste, õppejõudude või nende kahe liidud. Liikmeteks olemine ei olenenud mitte sellest, millist eriala õpiti või õpetati, vaid oluline oli, et liikmed pärinesid samast piirkonnast. Euroopa ühes vanimas ülikoolis, milleks oli 1088. aastal asutatud Bologna ülikool, tegutses üle 30 erineva

natsiooni, mis omakorda jagunesid ning valisid liikmete hulgast esindajad, kes valisid omakorda rekori. Natsioonidest kujunesid hiljem suletud korporatsioonid ehk *universitas*'ed, millest kujunes välja ülikooli sünonüüm, ehkki alguses nimetati ülikooli *studiosus*'eks. (Piirimäe, *et al.*, 1996, lk 10)

15. sajandil moodustusid natsioonidest eraldi teaduskonnad ning ülikoolide juurde tekkisid kolleegiumid. Kolleegiumid olid ülikoolide või eraisikute asutatud ühiselamud, mis aja jooksul muutusid eraldi õppeasutusteks ülikoolide juures. Kolleegiumides elasid ühe piirkonna tudengid ning nendest kujunesid üliõpilasühendused. Enamasti tegutsesid ühendused kui protestiliikumised avaliku võimu vastu ning samal põhjusel on kolleegiumide kohta ka vähe informatsiooni säilinud. (Piirimäe, *et al.*, 1996, lk 13) Tänapäeval on üliõpilasesinduste roll pigem tudengeid nõustada ning sisustada nende vaba aega. Lisaks esindab üliõpilasesindus tudengite huve ka väljaspool ülikooli.

Kolleegiumides elamiseks pidid tudengid tasuma tänapäeva mõistes üüri (Piirimäe, *et al.*, 1996, lk 13). See kohustus on säilinud ühiselamus elamiseks tänapäevani ning on igati mõistlik, arvestades et tudengid õpivad sedasi ka ise majandama ning ülikool vähendab täiendavaid halduskulusid.

Omavalitsuslike üliõpilasühenduste juurde kuulus 16.-17. sajandil ka pennalismi nähtus. Pennalism tähendas süsteemi, kus vanema kursuse tudengid „kasvatasid“ esimese aasta tudengeid. Sageli kaasnes sellega esimese aasta tudengite röövimine, vaimne ja füüsiline vägivald ning alandamine. Pennaaliaja lõpp saabus tseremooniaga, millega esmakursuslane sai täieõiguslikuks tudengiks. Selline nähtus oli iseloomulik kõikidele meesorganisatsioonidele ja sõjaväele. Pärast Kolmekümneaastast sõda tekkis ühiskonnas üldine moraali langus ja pennalism muutus jõhkramaks. 18. sajandi lõpuks asendus pennalism „rebasekasvatusega“. (Piirimäe, *et al.*, 1996, lk 14-15) Rebaseristimised on osa ka praeguste ülikoolide traditsioonidest. Kui rebasteristimise kujunemise alguses oli see traditsioon iseloomulik ainult ülikoolidele, siis tänapäeval on see muutunud kõrgkoolide ning isegi gümnaasiumide tavaks. Gümnaasiumide erinevus võrreldes kõrgkoolide ja ülikoolidega seisneb selles, et rebaseristimine viiakse läbi 10. klassi (ehk esimese gümnaasiumi aasta) õpilastega ning läbiviijateks on abituriendid.

Omavalitsuslikud üliõpilasesindused ei olnud omased mitte ainult Euroopale, vaid kujunesid ka Põhjamaade ülikoolides. Rootsis ja Soomes püsivad nad tänapäevani

(Soomes *osakunta*, *Rootsis nation*). (Hämäläis-Osakunta, 2016; Lund University, 2015; Piirimäe, *et al.*, 1996, lk 15)

18. sajandil muutusid üliõpilasühendused vabamüürliku liikumise mõjutusel üliõpilasordudeks. Eelkõige esines seda Saksamaa ülikoolides. Esimene ordu oli 1770. aastal asutatud *Amicitia* ehk mosellaanide ordu, mille liikmed olid eranditult üliõpilased. Üliõpilasordud olid iseloomult pigem salaühingud, sest järgiti ranget sisekorda ja hierarhiat. Uued liikmed said ühineda ainult läbi valimiste ja hääletamiste, mis muutis ordu suletuks. Ordud olid eluaegsed ühendused, mis hakkasid aja jooksul eemalduma üliõpilasühenduste esialgsest tähendusest. Selle tõttu oli avaliku võimu ja ülikooli huvides ordude tegevus lõpetada. (Piirimäe, *et al.*, 1996, lk 15-16) Seega said üliõpilasühendused laiemat tähendust, kui ainult tudengite esindamine, nõustamine ning muud tegevused. Ehkki praegu eksisteerib iga üliõpilasesinduse kõrval ka vilistlaskogu, mis koondab kokku kooli lõpetanud inimesed, siis pole nendel organisatsioonidel ühiskonnas väga suurt mõju ning pigem on tegemist väikese tutvusringkonna tegevusega.

19. sajandil ordud kui üliõpilasühendused kadusid ning edasi tegutsesid üliõpilastekorporatsioonid. Siiski oli tegemist mitteseaduslike organisatsioonidega eelkõige selle pärast, et üliõpilased ei sidunud end ühegi konkreetse poliitikaga ning avalik võim ei tunnustanud seda. Poliitiline üliõpilaste liikumine algas Jena ülikoolis 1815. aastal, kus varasemad üliõpilasühendused kaotati ning asemele moodustusid üldised tudengite korporatsioonid (saksa keeles *Allgemeine Burschenschaft*). Ülikoolide eeskuju järgides hakkasid korporatsioone moodustama ka kõrgkoolid ja akadeemiad ning gümnaasiumid. (Piirimäe, *et al.*, 1996, lk 17-19)

1840. aastate lõpus muutus Saksa riikide ametkondade suhtumine üliõpilasorganisatsioonidesse ning need ei olnud enam illegaalsed ühendused, vaid arvestatavad ühendused. (Piirimäe, *et al.*, 1996, lk 21) Pärast uuesti Tartu Ülikooli avamist, sai alguse ka Eesti Üliõpilaste Selts. Seltsi hilisemal tegevusel oli oluline mõju kogu Eesti riigile, kaasaarvatud 1884. aastal sisse pühitsetud Eesti Üliõpilaste Seltsi sini-must-valge lipu kasutusele võtmine. (Tamul, *s.a.*)

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse ajalugu algab samal ajal kui loodi Sisekaitseakadeemia. Esimene Üliõpilasesindus valiti 1993. aastal. Esimene esimees oli politseikadett Tarmo Stokkeby. (Angelstok, 2007, lk 20; Sisekaitseakadeemia, *s.a.*) Sellest järeldub, et Sisekaitseakadeemia on kooli loomise algusest peale tegelenud

üliõpilaste huvide eest seismisega. Samas võib Üliõpilasesinduse lisamine organisatsiooni struktuuri tingitud olla ka eelkäijate traditsioonidest. Näiteks pika ajalooga ülikoolide nagu Tartu või Tallinna Ülikoolil oli juba üliõpilasesinduste moodustamise tava olemas.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse juhtimisstruktuur on sarnane teiste üliõpilasesinduste struktuuridega. Üliõpilasesindusel on juhatus ja liikmed. Juhatus koosneb esimehest ja kahest aseesimehest. Esimees tegeleb peamiselt kogu Üliõpilasesinduse juhtimisega ja suhtleb ülejäänud Sisekaitseakadeemia osakondadega ning teiste koolide üliõpilasesindustega. Aseesimeeste töö on jagatud valdkondadeks – kultuur ja sport ning turundus ja kommunikatsioon. Üliõpilasesinduse liikmed valitakse põhimõttel, et igast kolledžist oleks esindatud kaks tudengit. Viimastel aastatel täidetakse puuduvad kohad aktiivsete tudengitega, kes ei pea olema kindlast kolledžist. Kohad täidetakse järgmiselt: esimesena täidetakse kohad kahe tudengiga igast kolledžist; kui igast kolledžist pole piisavalt soovijaid, siis täidetakse puuduvad kohad nendega, kes on soovi avaldanud Üliõpilasesinduse liikmeks saamiseks, olenemata millises kolledžis nad käivad.

Sisekaitseakadeemias on tudengid esindatud kolmel tasandil. Igas õppegrupis valitakse seda konkreetset kursust esindama rühmavanem. Teiseks tasandiks on Üliõpilasesinduse liikmed ning viimane tasand on Üliõpilasesinduse juhatus.

Ehkki enamusel Eesti kõrgkoolidest on olemas eraldi üliõpilasesindus, esineb ka erinevusi. Näiteks Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste alla kuuluval Kõrgemal Sõjakoolil üliõpilasesindust tavapärasel kujul ei ole. Selle asemel on Kõrgema Sõjakooli kadette ühendavaks organisatsiooniks loodud Kadetikogu. Ühendusel on küll esindusfunktsioon, kuid võrreldes teiste ülikoolide üliõpilasesindustega on tegutsemise eesmärgid erinevad. Näiteks on Kadetikogu üheks peamiseks eesmärgiks kadettide kasvatamine ja ohvitserile vajalike omaduste õpetamine. (Kõrgem Sõjakool, *s.a.*) Kuna 1991. aastal liideti Sisekaitseakadeemias õpetavate erialade hulka ka kaitsevägi, siis oli Sõjakooli kadetidel võimalus osaleda üliõpilasesinduse valmistel. Sellest võimalusest aga keelduti, sest kaitseväärmäärustik ei sätestanud esindajate valimist. (Angelstok, 2007, lk 20; Angelstok, Järvelaid ja Tabur, *s.a.*) Seega esineb kõrgkoolide üliõpilasesindustes erinevusi. Peamiselt tulenevad need erinevused koolide eripäradest.

Üliõpilasesindusi võib võrrelda ükskõik millise muu huvigrupiga. Esindusse valitakse suurema hulga inimeste seast endi huve esindavad inimesed, üliõpilasesinduste puhul valitakse esindajad teiste üliõpilaste seast. Esinduse peamine eesmärk on kaitsta tudengite huve ja seista nende õiguste eest. Samas annab üliõpilasesinduses osalemine võimaluse õppida ka uusi oskusi ning saada kogemusi juhtimise ja esindamise valdkonnas (Dickerson, 1999, pp. 133-134). Olenevalt erialadest ei pruugi tavapärane õppekava selliseid kogemusi pakkuda. Isegi kui õppekavas on juhtimist puudutavad ained, ei pruugi need anda praktilisi kogemusi. Seega tuleb kasuks üliõpilasesinduses saadud kogemused ja teadmised.

Üliõpilasesinduses osalemine muudab üliõpilased ka aktiivsemaks ja enesekindlamaks. Dundar'i (2013, p. 871) läbiviidud uuringu tulemused näitasid, et üliõpilasesindusse mitte kuuluvad tudengid nägid oma rolli otsuste tegemises kauge ja eraldatuna. Samas aga oli üliõpilasesindusse kuuluvate tudengite arvamus sarnane, sest neid ei kaasatud olulistesse otsustesse, mida koolis vastu võeti. Sellest järeldus, et üliõpilasesindustele oli küll antud võimalus teha rohkem ja seista tudengite huvide eest, kuid kui organisatsioon jätab esinduse välja erinevatest tegevustest, siis ei ole sellel suurt mõju. Seega ei saa ka üliõpilasesinduses osalevad tudengid piisavalt praktilisi kogemusi ja uusi teadmisi.

Viidates eelnevale on Üliõpilasesinduse esimehe üheks ülesandeks suhelda kooli teiste osakondadega. See arendab muuhulgas ka ametlikku suhtlemisoskust. Arvestades Sisekaitseakadeemia erialade omapära, tuleb see oskus kasuks. Samas võib tudengite ideede viimine kooli juhtkonnani olla raskendatud. Üliõpilasesinduses mitteosalevad tudengid tunnevad, et mida kõrgemal ametikohal on inimesed, kellele oma ettepanekuid esitada, seda raskem on nende jutule pääseda. Vastupidiselt eelnevale on üliõpilasesinduses osalevatel tudengite üldine arvamus, et kooli kõrgem juhtkond võtab nende ideed ja ettepanekud vastu (Dundar, 2013, p. 871). Seega võib üliõpilasesindust näha kui ühte vahendit oma ettepanekute esitamiseks kooli juhtkonnale.

Lähtudes teooriast on kõrgkooli kohustus tagada, et üliõpilasesindusel oleks piisavalt ning kvaliteetset informatsiooni. Eelkõige on see vajalik, et tudengid saaksid teha parimaid võimalikke otsuseid, mis puudutab koolielu. (Planas, Soler, Fullana, Pallisera, Vila, 2013, p. 580) Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindust informeeritakse koolis toimuvast ja tehtavatest otsustest peamiselt Sisekaitseakadeemia nõukogu protokollide kaudu, mis saadetakse pärast nõukogu toimumist Üliõpilasesinduse liikmetele

tutvumiseks. Lisaks saadakse informatsiooni ka koosolekutel osalemisest, kuid peamine informatsiooniallikas on siiski nõukogu protokollid, mis annavad vahetu ja filtreerimata informatsiooni Sisekaitseakadeemias toimuvast.

Selleks, et tudengite esindajatel oleksid vajalikud oskused, et teha parimaid võimalikke otsuseid, on koolil kohustus pakkuda vastavaid koolitusi. (Planas, *et al.*, 2013, p. 581) See tähendab näiteks koolitusi, mis arendavad oskust oma otsuseid põhjendada ja argumenteerida ning ametlikku suhtlust nii koolisiseste kui –väliste instantsidega.

Üliõpilasesindustel on Eestis pikk ajalugu, mis algab Tartu Ülikooliga, pakkudes esimese Eesti ülikoolina tudengitele võimalust osaleda ülikoolielus enda valitud esindajate kaudu. Ehkki Sisekaitseakadeemia ja selle Üliõpilasesindus on võrreldes Tartu Ülikooliga suhteliselt noor, on siiski leitud kooli vajadustest lähtuv lähenemine Üliõpilasesindusele. Kuna üliõpilasesinduse eesmärk on eelkõige viia kõigi tudengite hääl kooli juhtkonnani, siis eeldab see esinduse liikmetelt ametlikku suhtlemisoskust. Seega pakub üliõpilasesindus palju arenguvõimalusi nii koolile kui ka üliõpilasesinduse liikmetele.

1.2. Kaasamise teooria

Inimeste kaasamine olulistesse tegevustesse on ühiskondlik tava. Sealjuures ei pruugi kaasamine tähendada ainult poliitiliste otsuste tegemist, vaid võib olla ka kogukonna kaasamine ühistesse tegevustesse (näiteks talgud). Otsuste tegemine annab paremaid tulemusi, kui sellesse kaasata ka neid, keda tehtavad otsused mõjutavad. Otsustusprotsessi kirjeldavaid mudeleid on palju, kuid üldiselt koosnevad need etappidest (UMass Dartmouth, 2017). Esindus võib olla kaasatud kõigis otsustusprotsessi etappides või ainult osades neist.

Kaasamine on tegutsemine koos huvigruppidega. See tähendab, et otsuste tegemisel ja nende ellu viimisel arvestatakse nende isikute arvamusega, keda otsused ja tegevused otseselt või kaudselt puudutavad. Sealjuures ei ole oluline, kas kaasatavate inimeste hulgaks on üks-kaks inimest või hõlmab kaasamine sadu või isegi tuhandeid inimesi. (Hinsberg & Kübar, 2009)

Avalikus ja erasektoris kaasatakse huvigruppe samuti selleks, et isikutel oleks võimalus osaleda neid mõjutavate otsuste tegemisel ning muuhulgas ka õigusaktide koostamisel.

Kaasamisel on alati kaks olulist osalist – kaasaja ja osaleja. Kaasaja on osapool, kes avab osalejale otsuse tegemise protsessi ja annab võimaluse koostöök. Osalejal on mitu rolli. Ta annab oma panuse otsuse tegemisse teadmiste ja oskuste kaudu, esindab teatud huvigruppide seisukohti ja esitab võimalikke lahendusi. Samuti loob kaasamine ja otsuse tegemises osalemine vastutuse tehtava otsuse suhtes. (Siseministeerium, *s.a.*)

Mida mitmekesisemad on ühiskonna huvirühmad, seda erinevamad peavad olema kaasamise vormid ja meetodid. Samuti võivad olla erinevad ka huvigruppide osalemise viisid. Sellest tulenevalt tuleb kaasamist planeerida ja kohandada sobivaks nii, et kaasamine annaks võimalikult hea tulemuse. (Jordan & McLaughlin, 1994 ref Casey, 1998, p. 60)

Kaasamise vorme on mitmeid. Põhivorme on kolm, erivorme kaks. Põhivormid on järgnevad (Lepa, Illing, Kasemets, Lepp ja Kallaste, 2004):

1. Ainult tagasiside saamine.
2. Konsulteerimine.
3. Aktiivne osalemine.

Ainult tagasiside saamine jaguneb omakorda kolmeks: arvamusuuringute tegemine, seaduseelnõude ja muude poliitiliste dokumentide andmine kommenteerimiseks ning avalik kommentaaride ja tagasiside periood. (Lepa, *et al.*, 2004) Hilisemas kaasamise vorme käsitlevas väljaandes on Lepa ja Illing (2005) nimetanud ainult tagasiside saamist ka konsulteerimiseks. Selline liigitus muudab erinevate vormide ja nende alavormide eristamise keeruliseks ja vormide põhimõttelised erinevused ei tule nii selgesti välja.

Arvamusuuringud tähendavad enamasti ühepoolset suhtlemist. Inimeste käest küsitakse arvamusi, hinnanguid või hoiakuid konkreetse küsimuse suhtes. Inimesed saavad vastata ainult nendele küsimustele, mida uuringus küsitakse. Seega saavad huvigrupid anda vaid piiratud tagasisidet ning neil pole võimalik juurde lisada ettepanekuid, märkuseid või omapoolseid lahendusi. (Lepa, *et al.*, 2004) Seisukoha küsimisel peab valim olema esinduslik. Enamasti loetakse esinduslikuks valimiks 1000 inimest (Lepa & Illing, 2005). Samas ei saa alati aga lähtuda etteantud arvust, vaid tuleks arvestada huvigrupi suurusega. Näiteks lõputöös käsitletava Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse puhul ei saa esinduslikuks valimiks pidada 1000 tudengit, sest 2016. aastal õppis Sisekaitseakadeemias ainult 890 tudengit (Sisekaitseakadeemia, 2016b). Sellest tulenevalt valitakse Sisekaitseakadeemias küsitluste esinduslik valim nii, et see on

korrelatsioonis tudengite koguarvuga, kuid samas küsitletakse võimalikult suurt hulka, et tulemusi usaldusväärsest hinnata.

Seaduseelnõude ja poliitiliste dokumentide kohta kommentaaride küsimine on otsene võimalus huvigruppide arvamuse saamiseks. Enamasti suheldakse kirjalikus vormis, kuid pole välistatud ka teistsugused suhtluskanalid. Kirjaliku vormi kasutamise pärast võib seda kaasamise vormi nimetada ka kirjalikuks konsulteerimiseks. Selline kaasamine on olemuselt paindlik ja hea viis, kuidas koguda kommentaare ja ettepanekuid. Samas võib huvigruppide arv olla väike, mis omakorda vähendab tagasiside ulatust. Lisaks eelnevatele puudustele puuduste võib raskusi tekitada ka õigustekstidest arusaamine. (Lepa, *et al.*, 2004; Lepa & Illing, 2005) Sisekaitseakadeemia Üliõpilaskonna eripärasid arvesse võttes pole õigusaktide või dokumentide mõistmine võõras. Järelikult saab sellist kaasamise vormi Üliõpilasesinduse kaasamiseks edukalt kasutada. Teisest küljest tekib kaasamisel küsimus, kui paljudele ja millises ulatuses peaks arvamuse saamiseks dokumendid kättesaadavaks tegema.

Avalike kommentaaride ja tagasiside periood on kõige avatum ja laiemat hulka huvigruppe hõlmav kaasamise vorm. See tähendab, et avalikustatakse seaduseelnõud, asjas tähtsust omavad dokumendid ja muu oluline informatsioon. Kõigil huvigruppidel, kes soovivad, on võimalik avaldada arvamust, pakkuda ettepanekuid ja lahendusi enne lõpliku otsuse tegemist. Parima võimaliku tulemuse saamiseks soovitatakse dokumentide ja informatsiooni hulka lisada ka täpsustavad küsimused. See muudab arvamuse andmise huvigruppidele lihtsamaks. (Lepa, *et al.*, 2004) Järelikult on huvigruppide kaasamisel soovitatav kasutada võimalikult avatud kaasamise vormi. See tagab, et otsustusprotsessi kaasatakse suur hulk inimesi, esitatakse piisavalt informatsiooni ning inimestele on antud võimalus anda piisavalt tagasisidet.

Teine kaasamise vorm on konsulteerimine. See jaguneb omakorda mitmeks osaks. Konsulteerimine võib olla mitteametlik, mille eesmärk on lisainformatsiooni kogumine või vaikimisi kokkulepete sõlmimine. See on paindlik ja kiire viis koguda informatsiooni ja arvamusi, kuid selline kaasamine ei pruugi olla läbipaistev ega jaga vastutust võrdselt. Nõudandvate kogude moodustamine on efektiivsem, sest tähelepanu koondub eesmärkide saavutamisele ja selleks sobilike lahenduste otsimisele. Samas ei toimu erinevate seisukohtade kokkukogumist ega huvide tasakaalustamist. Avalikul kuulamisel

võivad vastupidiselt eelmisele kaasamise vormile osaleda kõik soovijad, kuid enamasti tuleb kohale väike hulk inimesi, kellel on eriomane huvi. (Lepa, *et al.*, 2004)

Lisaks kasutatakse konsulteerimiseks fookusgruppide, paneelide ja töörühmade abi. Enamasti arutatakse neis mingi kitsa küsimuse üle ja valim ei pruugi olla esinduslik. Võidakse korraldada ka seminare, konverentse ja mittesiduvaid referendume. Nende puhul on teemad juba korraldajate poolt ette määratud. Konverentsidel on enamasti palju inimesi, kes omavahel vabalt küsimusi arutada ei saa ja seega ei teki põhjalikke arutelusid. Mittesiduvate referendumite puhul ei teki samuti arutelu ning kuna tegemist on mittesiduva vormiga ei tulene sellest ka otsesest kohustust pakutud lahendusi ellu viia. (Lepa, *et al.*, 2004) Konsulteerimisel moodustatud gruppides peab arvestama ka asjaoluga, et arvamused võivad muutuda kallutatuks, sest gruppides domineerivad isikud hakkavad mõjutama grupi arvamust. (Lepa & Illing, 2005)

Kolmas kaasamise vormi rühm on aktiivne osalemine. Selle hulka kuuluvad kodanike foorumid ja niinimetatud „kohtud“ ning konsensuskonverentsid. Foorumid loovad võimaluse aruteludeks suure hulga inimeste vahel. Foorumil saavutatud tulemused on otsesed ettepanekud poliitikate parendamiseks. Kodanike „kohtud“ ja konsensuskonverentsid on olemuselt sarnased. Mõlema põhimõte seisneb selles, et kutsutakse kokku juhuslikult valitud inimesed, kes esitavad arutatavas asjas ekspertidele küsimusi. Saadud vastuseid arutatakse omavahel ja esitatakse seejärel konsensuslik seisukoht. Sealjuures on oluline, et juhuvalimisse satuksid inimesed, kes pole arutletavas teemas asjatundjad. (Lepa, *et al.*, 2004) Selline kaasamise vorm lisab kõrvaltvaataja seisukohad, mis võivad välja tuua olulisi arvamusi.

Kaasamise erivormid lähtuvad peamiselt ekspertarvamusest ja -kogudest. Huvigruppe küll kaasatakse, kuid seda piiratud ulatuses. Enamasti arutatakse ekspertkogudes konkreetse küsimuse üle, pakutakse lahendusi ja tehakse ettepanekuid olukorra parandamiseks. (Lepa, *et al.*, 2004) Seega kaasatakse ainult valitud isikuid ning otsuse tegemisest jääb välja enamik, kes oleks kaasamisest huvitatud.

Järelilikult on huvigruppide kaasamiseks mitmeid erinevaid vorme. Teoreetilistes allikates liigitatakse kaasamise vorme erinevalt, kuid lihtsustatult on vorme kolm: tagasiside saamine, konsulteerimine ja osalemine. Olenevalt kaasamise põhjustest ja soovitatavast tulemusest tuleb valida sobiv kaasamise vorm. Õige kaasamise vormi valik on oluline mitmel põhjusel. Esiteks oleneb vormi valikust kaasamise tulemuse õnnestumine. Tuleb

arvestada huvigruppide erinevusi, nende asjatundlikkust, ligipääsu kaasamisel kasutatavatele vahenditele ja oskusi neid õigesti kasutada. Teiseks on vormi valikul oluline, kas kaasatakse suurt või väikest huvigruppi. Suurte huvigruppide kaasamisel soovitatakse esitada konkreetsed küsimustikud interneti teel, korraldada avalikke kuulamisi või konverentse. Väikeste huvigruppidega on sobiv viia läbi intervjuusid, koostada töögrupe või paneele. Kaasamise vormi valikul oleneb palju ka sellest, millist kaasamist ühiskonnas peamiselt kasutatakse. (Lepa & Illing, 2005)

Kaasamiseks on võimalik kasutada ka erinevaid vahendeid. Tänapäevased tehnoloogilised lahendused pakuvad mitmeid võimalusi, kuidas huvigrupid saavad osaleda. Meedia abil on võimalik jagada informatsiooni ja/või tõsta huvigrupi teadlikkust. Samas ei saa meedia abil toimuda mitmepoolset suhtlust. Peale meedia saab kaasamiseks kasutada ka interneti. (Lepa, *et al.*, 2004) Arvestades tehnoloogilisi võimalusi ja kättesaadavust, on võimalik kasutada neid vahendeid huvigruppide kaasamiseks.

Peale õige vormi ja vahendite valiku nõuab tulemuslik kaasamine ka head ettevalmistust. Kaasamise planeerimisel tuleb seada eesmärk, koostada kava ja planeerida vajalikud kulutused. Samuti on vaja arvestada ka tööjaotusega, määrata vastutajad ja otsustajad. Kindlasti peab hindama konteksti: kaasamisel on oluline teada, mida on varem tehtud või samaaegselt tehakse. (Hinsberg & Kübar, 2009) Konteksti hindamist võib pidada eesmärgi seadmise eelduseks. Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse puhul tähendab see, et enne eesmärgi seadmist, tuleb teha ülevaade teiste gruppide tegevusest. Gruppideks võivad olla kolledžid, teised osakonnad või teiste koolide üliõpilasesindused. Selline tegevus väldib kordusi ja ressursi raiskamist.

Kaasamise eesmärk peab olema selgelt sõnastatud ja täpne. Kui teatakse, mida täpselt soovitakse saavutada, muutub huvigruppide kaasamiseks valimine lihtsamaks. Samuti ei teki kõrvalekaldumisi, vaid keskendutakse konkreetsele tulemusele. Pärast eesmärgi saavutamist saab selle põhjal ka kaasamise tõhusust hinnata. Samas tuleb arvestada ka kaasajate ja osalejate erinevusi. Kaasajal võib kaasamiseks olla üks eesmärk, osalejal aga hoopis teistsugune eesmärk. Erinevuste ja vastutöötamise vältimiseks tuleb kohe alguses jõuda huvigruppidega konsensusele, et kaasamine kannaks vilja. (Hinsberg & Kübar, 2009) Kui eesmärk on ebaselge, siis ei saa huvigrupp aru, mida täpselt oodatakse. Arusaamatuste vältimiseks võib kaaskirjas esitada täpse soovi, kas huvigrupilt tahetakse ekspertarvamust või arvamuste koondit. (Hinsberg & Kübar, 2009) Näiteks

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse kaasamise korral saab Üliõpilasesindus koguda tudengitelt arvamusi mingi otsuse kohta ja esitada seejärel koondarvamuse.

Kaasamise kava koostamine toimub pärast eesmärgi püstitamist. Kaasamise kava tähendab ajalist plaani, millega määratakse teatud protsesside tähtsused. See välistab mõnel juhul ka ajapuuduse ja muudab kaasamise sisukamaks. (Hinsberg & Kübar, 2009) See tähendab, et kui huvigrupidel on aega materjalidesse ja infosse süveneda, võidakse pakkuda ka paremaid lahendusi ja teha ettepanekuid. Lisaks saab ka koostada huvigrupisisesi ajakava, et arutada teema läbi, kuulata ära huvigruppi kuuluvad inimesed ja nende arvamused.

Pärast eesmärkide loomist ja ajakava koostamist, tuleb arvestada ka võimalike kulutustega, mis kaasamisega võivad tekkida. Samas on kaasamine tavaliselt osa mingist suuremast strateegiast ja seega võib eraldi kaasamise jaoks kulude planeerimine olla raske. Kui kaasamise jaoks on siiski eelarvet vaja, peab arvestama, millist tulemust soovitakse. Näiteks kui on tarvis eksperthinnanguid, eraldi ruume koosolekuteks, tehnikat või muud, siis on need konkreetselt kaasamisega seotud ja peavad kajastuma eelarves. Lisaks tuleb arvesse võtta ka huvigruppide kaasamise tasustamist. Samas saab kaasamises osalejaid tasustada ainult teatud juhtudel. Näiteks avaliku arvamuse küsimise puhul ei ole kaasatavate tasustamine mõttekas. (Hinsberg & Kübar, 2009) Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse puhul eraldi tasustamist otsustusprotsessides osalemise eest ei toimu. Tasu määramisel küll võetakse arvesse erinevates tegevustes osalemist, kuid konkreetselt otsustusprotsessi kaasamine pole eraldi tasustatud. Samas on Üliõpilasesinduse kaasamise eraldi tasustamine tulemuslikum, sest osalejatel tekib suurem vastutus otsuse kujundamisel.

Pärast huvigruppide otsustusprotsessi kaasamist on oluline anda tagasisidet. Osalemise soovi võivad vähendada negatiivsed kogemused eelmisest kordadest. Selle vältimiseks peab kaasaja andma tagasisidet huvigrupi tegevusele, ettepanekutele ja pakutud lahendustele. (Hinsberg & Kübar, 2009) Samuti vajab ka Üliõpilasesindus hiljem informatsiooni projektide tulemuste kohta, kuhu Üliõpilasesindus kaasati. Tagaside peab hõlmama ka Üliõpilasesinduse tegevust kaasamises.

Seega on kaasamise ettevalmistamisel mitu olulise tähtsusega etappi. Esimesena tuleb uurida konteksti. Sellest saab järeldada, kas kaasamine on vajalik või mitte. Edasi järgneb

eesmärgi seadmine, ajakava ja ressursside määramine. Viimaseks etapiks võib lugeda tagasiside andmist kaasatavale huvigrupile.

Kaasamine tähendab otsuste tegemist ja nende täide viimist koos huvigruppidega. See annab võimaluse osaleda neid mõjutavate otsuste tegemisel (näiteks õigusaktide koostamisel). Kaasamine on kasulik mõlemale osapoolle, sest otsustajad koguvad erinevaid ettepanekuid ning huvigruppidel tekib vastutus otsuse suhtes. Kaasamisel tuleb arvesse võtta ka huvigruppide eripärasid. Sellest tulenevalt valitakse sobiv meetod ja vahend, kuidas huvigrupp otsuse tegemisse kaasata. Lisaks tuleb kaasamisel arvestada konteksti, luua eesmärk ja ajakava, hinnata ressursse ning anda huvigrupile tagasisidet.

2. SISEKAITSEAKADEEMIA ÜLIÕPILASESINDUSE DOKUMENTIDE ANALÜÜS JA KAASAMISE VÕIMALUSED

2.1. Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse dokumentide analüüs

Teoriast lähtuvalt on kaasamisel alati kaks olulist osapoolt – kaasaja ja osaleja. Analüüsitava teemas käsitletakse Sisekaitseakadeemia juhtkonda kaasajana ning Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindust osalejana (ehk huvigrupina, keda tehtavad otsused mõjutavad ja kellel seega on õigus anda oma panus otsustusprotsessi). Kuna lõputöö teema lähtub Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse kaasamisest otsustusprotsessi, siis sellest lähtuvalt uuritakse Üliõpilasesinduse kaasamist otsustusprotsessi esinduse dokumentide analüüsi kaudu. See tähendab, et kaasamist uuritakse mitte kaasaja, vaid osaleja (ehk huvigrupi) vaatepunktist.

Selleks, et välja selgitada, millisesse otsustusprotsessi on Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus kaasatud, kuidas on see kooliga seotud otsuseid mõjutanud ning milliseid arenguvõimalusi on see pakkunud Üliõpilasesinduse liikmetele, analüüsitakse Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse koostatud dokumente. Dokumentide analüüsiks kasutatakse Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse esildisi, eneseanalüüse ja koosoleku protokolle. Analüüsi eesmärk on leida kõik juhtumid, kui Üliõpilasesindust on kaasatud Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessi. Kogutud andmete põhjal saab järeldada, millist kaasamise meetodit kasutatakse, kui palju Üliõpilasesindust kaasatakse, mis põhjusel ja kuidas. Üliõpilasesinduse dokumentide analüüs annab aluse Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse edaspidise kaasamise parandamiseks ja tõhustamiseks ja seda analüüsitakse järgmises alapeatükis. Lisaks viidi läbi küsitlus eelmiste Üliõpilasesinduse liikmete seas, mille tulemustel on dokumendianalüüsi ja järgmises alapeatükis analüüsitavaid intervjuusid toetav eesmärk (vt lisa 2). Küsitluse valimi moodustasid viimase viie aasta endised Üliõpilasesinduse liikmed. Küsitlus saadeti 29 isikule, kellest vastas 19.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus koostab iga kolme kuu järel oma tegevuste kohta esildise. Esildise eesmärk on jälgida Üliõpilasesinduse tegevust ning selle alusel makstakse ka stipendiumi. Esildised on olulised dokumendid, sest neis kajastuvad kõik

koosolekud, seminarid, töögruppides osalemised, koostöö osakondadega jpm. Küll aga ei saa esildistest infot, mis seondub näiteks kolledžite esindamises, keelesaagris või Teeviidal osalemises, sest neid tegevusi tasustatakse eraldi ning need pole otseselt Üliõpilasesinduse tööga seotud, ehkki ka nendes tegevustes võib esinduse liikmeid osaleda.

Analüüsiks kasutati Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse koostatud esildisi ajavahemikus 2012. aasta aprill-juuni kuni 2017. aasta jaanuar-aprill, seega kokku analüüsiti Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse viie aasta tööd. Lisaks on oluline ära märkida, et ühe esinduse koosseisu tööperiood algab kevadel aprillis ja lõpeb järgmise aasta märtsis. Esildiste analüüsimiseks koostas autor koodipuu (Masso, Salvat, Lepik, 2014) esildistes nimetatud tegevuste sorteerimiseks. Koostatud koodipuu jagati omakorda kolmeks (vt lisa 3):

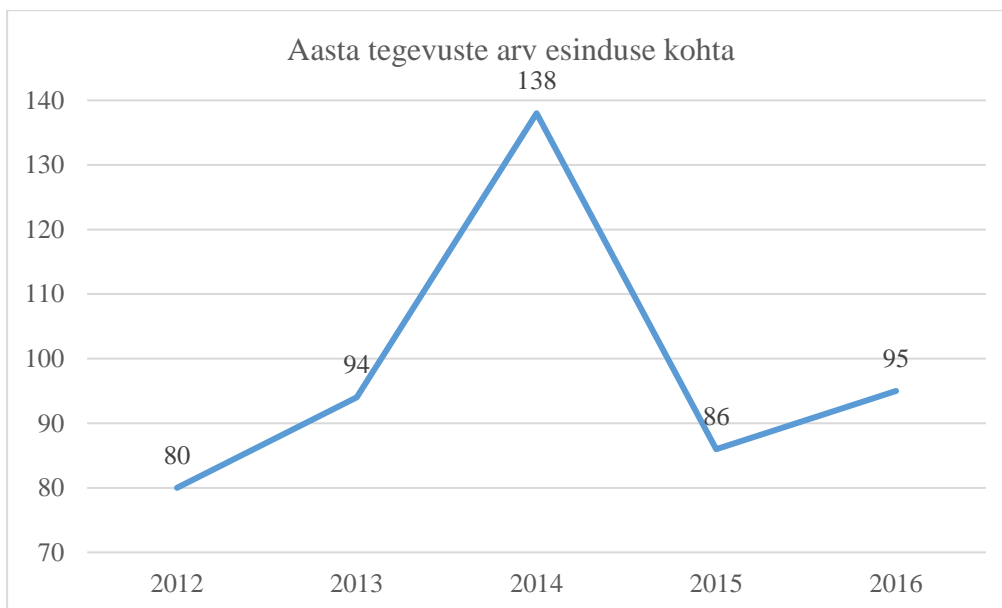
1. Ühepoolne tagasiside kadettidelt Üliõpilasesindusele ning tagasiside andmine Sisekaitseakadeemiale Üliõpilasesinduse poolt. Sinna hulka kuulusid arvamused, küsitlused, konkursid, tunnustamine ja valimised.
2. Konsulteerimine ehk kadettide osalemine koosolekutel, seminaridel ja konverentsidel.
3. Töögruppides, aukohtus ning ametkondade ja teiste koolide korraldatud üritustel osalemine.

Koodipuu on jaotatud kuude ja esinduste kaupa. Kuude lõikes on Üliõpilasesinduse tegevused sorteeritud ja juurde on lisatud tegevustest osa võtnud esinduse liikmete arv. Mõnel juhul esines ka kordusi, kui tegevused kattusid. Näiteks konsulteerimistel ja hinnapakumiste küsimisel. Kuna hinnapakumistega seotud detailid ei puutu Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessi, siis need üldistatakse. Samuti on jäetud koodipuust välja igapäevased esinduse tööülesanded. Näiteks Üliõpilasesinduse koosolekud, vastuvõtuajad, üliõpilaspiletite väljastamine ning dokumentide haldus.

Esimesena analüüsiti tegevuste arvu esinduste lõikes. Jooniselt 1 nähtub, et tegevuste arv on kasvanud. Üheks põhjuseks on esinduse liikmete arvu tõus. Alates 2014. aastast on esinduse liikmete arv olnud keskmiselt 10. Viimasest kahest esindusest on lahkunud üks liige. (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2014-2017) Teiseks põhjuseks on suurem koostöö teiste koolide esindustega, mida alustas 2013. aasta esindus. Näiteks tehti ühisüritus, koostöös Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli ja Euroakadeemiaga, mille

korraldamisel oli kaasatud ka palju ametkondi ja asutusi (näiteks kolledžid, kohalikud omavalitsused, Päästeamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Keskkonnaamet, Kaitseväe Logistikakeskus jpt). (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2014a; Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2014b)

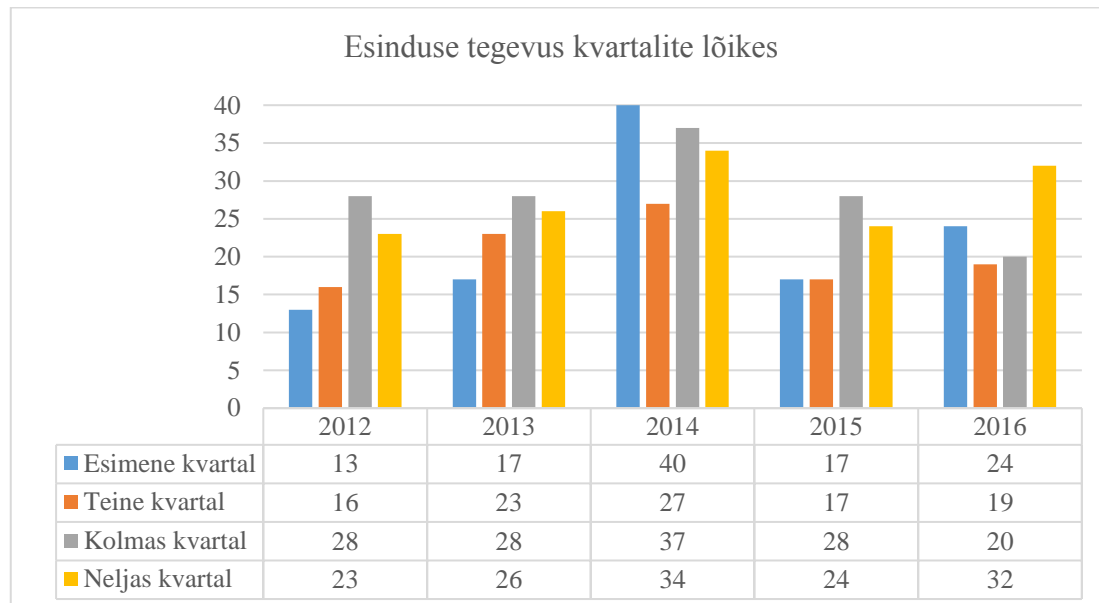
2014. aasta esinduse ajal alustati rühmavanemate koostöö arendamist õppeosakonna eestvedamisel (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2014d). Selle tulemusel vähenes esinduse töökoormus oluliselt ja esindus sai rohkem kindlatele ülesannetele keskenduda. See põhjustas ka languse tegevuste arvus, sest alustati rühmavanemate grupi loomisega ning see omakorda võimaldas rühmavanemate aktiivsemat kaasamist Sisekaitseakadeemia ja Üliõpilasesinduse tegemistesse. Varem kasutati esinduse aktiivi, mis koosnes aktiivsetest kadetidest, kelle arv oli keskmiselt 20. Aktiivis osalemine oli vabatahtlik ja nende toetus oli väga varieeruv. See sõltus suuresti sellest, kuidas esindus oskas neid rakendada.

Joonis 1. Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse 2012-2017 tegevuste arv esinduse kohta (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2012-2017; autori koostatud)

Jooniselt 2 nähtub esinduse vahetuse üleminek kvartalite lõikes. Eelkõige selgub jooniselt, kui kiiresti võttis uus esindus üle oma ülesanded ja harjus koormusega. Tööperioodi alguses on enamasti tegevuste langus, mis on tingitud suvekuudest, kus esindusel oli vähe tegevusi. Erinevus on 2014. aasta esimeses kvartalis, kui suurenes

koostöö teiste kõrgkoolide ja ametitega (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2014a; Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2014b).

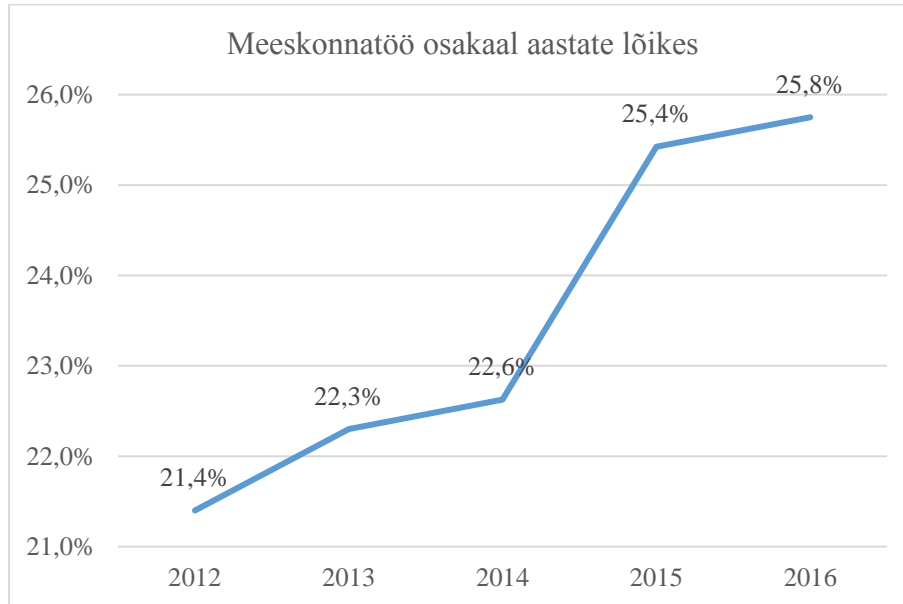
Joonis 2. Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse tegevus kvartalite lõikes (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2012-2017; autori koostatud)

Üliõpilasesinduse meeskonnatöö analüüsimiseks, kasutati järgnevat autori koostatud protsentarvutuse valemil põhinevat valemit:

$$\frac{\text{Tegevuste arv} \times \text{osalenud liikmete arv}}{\text{Tegevuste arv} \times \text{esinduse liikmete arv}} \times 100\%$$

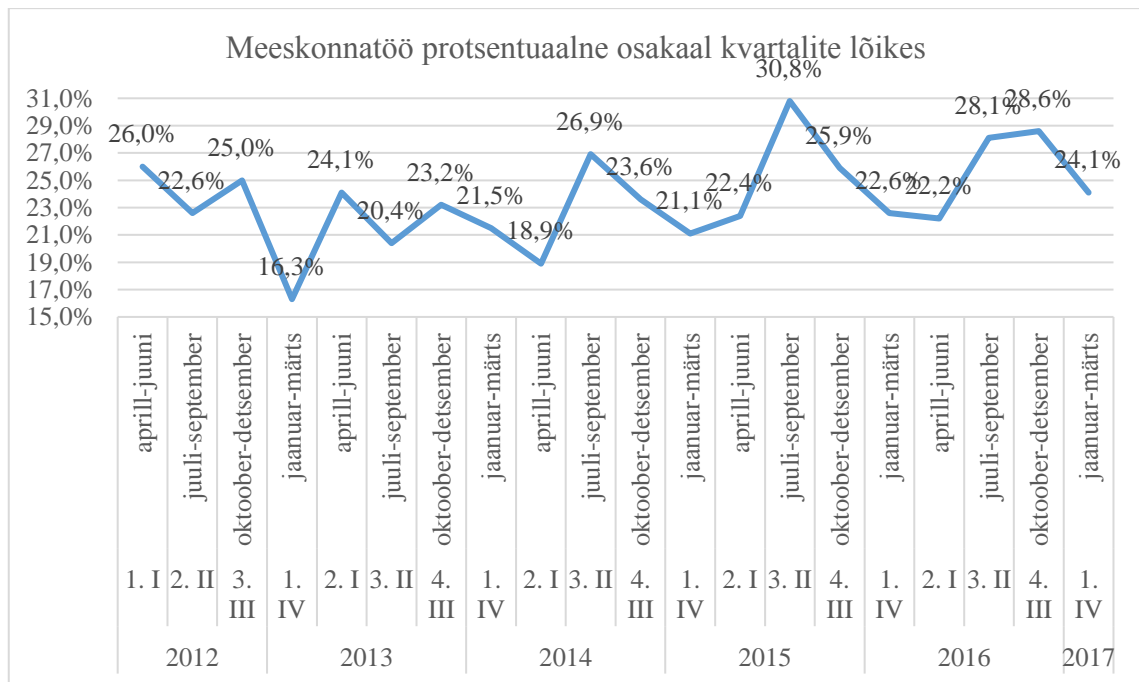
Kogutud andmetega valemit rakendades saadakse tulemuseks ühe tegevusega seotud olnud Üliõpilasesinduse liikmete protsentuaalse osakaalu. Jooniselt 3 nähtub, et võrreldes varasemate aastatega, on ühe tegevusega seotud esinduse liikmete arv tõusnud. Võimaliku põhjusena võib välja tuua rühmavanemate grupi arendamine, mistõttu sai esindus liikmeid rohkem ühele ülesandele fookustada. Kasvu tõttu vähenes ühe esinduse liikme tegevus, vastutus ja üldine töökoormus, ehkki muutus on ainult 4%. Meeskonnatöö arendamisel esinduses oli suur roll kommunikatsiooniosakonnal, kes korraldas meeskonnatöö õppepäevad esindusele ja aitas uut esindust tööülesannete jagamisel. Seda on igal aastal arendatud. Samuti avaldab mõju ka rühmavanemate meeskonnatöö koolitus

esindusega koostöö tegemisel. Rühmavanemate meeskonnatöö koolituse arendamisega tegeleb õppeosakond. (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2014c-2017)

Joonis 3. Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse meeskonnatöö osakaal aastate lõikes (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2012-2017; autori koostatud)

Kui võrrelda joonisel 2 esitatud tegevuste arvu kvartalite lõikes joonisega 4, siis nähtub, et meeskonnatöö suureneb, kuid tegevuste arv väheneb. See tähendab, et tegevuste ja osalemise kasvades tehakse rohkem esinduses üksi. Madalaim protsentuaalne osakaal oli perioodil jaanuar-märts 2013. aastal (16,3%). Esinduse liikmete omavaheline meeskonnatöö oli tingitud asjaolust, et liikmed töötasid peamiselt üksi, ehkki tegevuste arv tõusis võrreldes eelmiste perioodidega. Kõige rohkem tehti koostööd perioodil juuli-september 2015. aastal (30,8%). Tegevuste arv oli sel perioodil küll sarnane perioodiga jaanuar-märts 2013. aastal, kuid meeskonnatööd tehti rohkem.

Joonis 4. Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse meeskonnatöö protsentuaalne osakaal (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2012-2017; autori koostatud)

Analüüsist nähtub, et tudengite kaasamisel Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessi on otsustes osalemine näiliselt vähenenud. Tegelikult on esindusele tegevusi juurde tulnud, kuid need jaotati rühmavanematele ega kajastu seetõttu esildistes. See omakorda põhjustab languse otsustusprotsessi kaasamises (vt joonis 2). Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse 2016. aasta aprill-juuni esildises tehtud ettepanek oli tudengeid rohkem koosolekutele kaasata. Eelkõige mõeldi sellega kolledžite nõupidamisi ja Sisekaitseakadeemia nõukogus osalemist. Sellest tulenevalt võib ka esinduse üldine osalemine erinevates tegevustes väheneda. Siiski võib tegevuste vähenemine olla tingitud ka asjaolust, et viimaste aastate Üliõpilasesindused pole pidanud oluliseks kõiki tegevusi esildistesse märkida.

Lisaks saab Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse 2012-2017 aasta esildiste analüüsi tulemusena välja tuua erinevaid koostöö projekte Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse ja erinevate ametkondade vahel. Näiteks koostöös Päästeametiga osalesid Üliõpilasesinduse liikmed aastatel 2013-2015 projektis Kaitse End ja Aita Teist (lühendatult KEAT) (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2013a-2015a). Lisaks ise osalemisele, aitasid esinduse liikmed otsida ka teisi tudengeid projektis osalemiseks. Veel aitasid esinduse liikmed korraldada Päästeameti kutsemeisterlikkuse võistlust ja Päästeameti konverentsi „Turvalisemaks igapähe kaasabil“. Võeti osa ka mitmetest

õppustest. Nende hulgas näiteks Modex õppusest; Ülemiste järvel toimunud õppusest „Plärts“, milles osales kolm esinduse liiget ning nende poolt lisaks kaasatud viis Sisekaitseakadeemia tudengit; ning Sisekaitseakadeemia korraldatud virtuaalsimulatsiooni õppusest „Arukas abikäsi“. Muuhulgas on Üliõpilasesindus teinud Päästeametiga koostööd ka tööandjate seminaril ja ennetustööd koolides ja lasteaedades. (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2013d-2017)

Lisaks Päästeametile on Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus teinud tihedat koostööd ka teiste ametkondade ja organisatsioonidega. Koos on korraldatud ja osaletud näiteks Politsei- ja Piirivalveameti aastapäevadel ning Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli ja Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste alla kuuluva Kõrgema Sõjakooli ühisüritustel. Peale eelnevalt nimetatud organisatsioonide on Üliõpilasesindus teinud koostööd veel kohalike omavalitsuste ja külaseltsidega, Kaitseväge ja Kaitseväge Logistikakeskuse, Siseministeeriumi Infotehnoloogia Arenduskeskuse, Siseministeeriumi, Tallinna Tehnikaülikooli, Tartu Ülikooli, Tallinna Ülikooli, Euroakadeemia, Eesti Üliõpilaskondade Liidu, Tallinna Üliõpilaskondade Ümarlaua, Eesti Akadeemilise Spordiliidu jpt. Seega võib järeldada, et Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse koostöö ei piirdu ainult koolisestest instantsidega, vaid ulatub üle kogu Eesti. (Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2012-2017)

Analüüsi tulemusel selgus, et Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse kaasamine on aja jooksul muutunud. Enamasti kaasatakse esindust suvel vähem, kuid esineb ka erandeid. Tegevuste arv enamasti kasvab viimastes Üliõpilasesinduse kvartalites (ehk oktoobrist märtsini). Kuna Üliõpilasesinduse vahetus toimub Sisekaitseakadeemia aastapäeva korraldamise ajal, siis on selle üritusega seotud nii uus kui vana esindus. Esinduse vahetuse ajast nähtub, et uus esindus võtab kiiresti ja edukalt kõik Üliõpilasesinduse tegevused üle. Lisaks selgus analüüsist, et Üliõpilasesinduse liikmete omavaheline koostöö on läinud aja jooksul paremaks ning osaliselt on põhjus ka Sisekaitseakadeemia poolt korraldatavatel meeskonnatöökoolitustel. Samuti kaasab Sisekaitseakadeemia üha enam ka tudengeid, mitte ainult esinduse liikmeid.

Vähem oluline pole ka asjaolu, et Üliõpilasesindus teeb koostööd teiste ametkondadega, näiteks Päästeametiga. Sellest järeldub, et Üliõpilasesinduse mitmekülgsed tööülesanded annavad liikmetele palju kasulikke kogemusi ja kontakte, mis tulevad hilisemas erialases töös kasuks. Seda kinnitas ka esinduse liikmete seas läbiviidud küsitlus, mille tulemuste

järgi 59% töötab õpitud erialal ning esindusest saadud oskusi ja teadmisi kasutab erialases töös 82% vastanutest. Lisaks selgus küsitlusest, et 79% vastanutest pidasid esinduse kaasatust väga oluliseks ning 21% oluliseks. Enim kasutatav kaasamise vorm on konsulteerimine näiteks koosolekute, nõukogude, seminaride ja konverentside kaudu. Töölaseks toimetulekuks olulistest oskustest tõid küsitletud välja avaliku esinemisoskuse, suhtlemisoskuse, meeskonnatöö oskuse, ajaplaneerimise oskuse ning üldise juhtimisoskuse. Samuti selgus uuringust, et Üliõpilasesinduses osalemine annab võimaluse olla kaasatud Päästeameti ja teiste asutuste tegevustesse ning teha nendega koostööd.

2.2. Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse kaasamise võimalused

Huvigruppide kaasamiseks on mitmeid võimalusi. Iga organisatsioon saab valida kaasatavaid huvigruppe arvestades sobivaima kaasamisvormi. Üliõpilasesinduse kaasamisel Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessi on oluline mõju. Sellel põhjusel peab ka valima sobivaima kaasamise meetodi. Kaasamisvõimaluste analüüsimiseks Sisekaitseakadeemias intervjueriti Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse kahte mentorit, et selgitada välja parimad Üliõpilasesinduse kaasamise võimalused ning sellest saadav kasu nii Sisekaitseakadeemia kui Üliõpilasesinduse liikmete jaoks (vt lisa 1). Samuti viidi läbi küsitlus Sisekaitseakadeemia endiste Üliõpilasesinduse liikmete seas, et selgitada välja, millist kasu on neile toonud Üliõpilasesinduses osalemine hilisemas tööelus.

Üliõpilasesinduse liikmeks kandideerimine ning selle töös osalemine pakub tudengitele mitmeid võimalusi eneseteostuseks. Eelkõige on Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus mõeldud aktiivsetele tudengitele, kes soovivad panustada rohkem kooliellu kui ainult valitud eriala õppimine. Lisaks pakub Üliõpilasesindus ka isiklikku arenguvõimalust uute kogemuste ja teadmiste ning tutvuste kaudu.

„Ma arvan et põhjuseid on mitmeid. Võib-olla esiteks see, et tahad midagi ise ära teha. Et oled ise aktiivne varem olnud, siis tahad ju tegelikult veel teha. Siis võib-olla teine asi on, et tahad kooli jaoks midagi ära teha. Kolmandaks tahad midagi ise areneda. Saada mingisugust muud väljundit ja noh miks seal on ka muid põhjuseid näiteks see nagu sõber kutsus ja äge on ja raha saab.“ (Intervjueritav 01, 2017)

„Kõiki kandideerinud noori ühendab ühine joon – aktiivne ellusuhtumine ja soov organiseerida ning korraldada erinevaid üriusi/tegevusi. /.../ Ka on see päris hea võimalus iseennast proovile panna ja koostööoskusi testida.“ (Intervjueeritav 02, 2017)

Tulenevalt teooriast on üliõpilasesindused alati pakkunud aktiivsetele tudengitele enesearendamise ja eneseteostusvõimalusi. Näiteks arendatakse üliõpilasesinduses palju suhtlemisoskusi erinevate tasandite vahel (juhtkond, tudengid, koolivälised asutused). Sisekaitseakadeemia pakub tudengitele ka võimalusi osaleda kooli kui terviku töös. See võimalus on loodud Sisekaitseakadeemia põhikirja kaudu. Igale koolile, aga niisamuti ka igale organisatsioonile on oluline, et selle liikmed osaleksid aktiivselt protsessides, mis mõjutavad kooli (kui ka organisatsiooni) tööd ja edasist arengut.

„Sisekaitseakadeemia üldse on nagu loonud selle võimaluse tegelikult ju. hästi paljudes koolides ta on, aga ta on hästi vabatahtlik. esiteks on loonud selle võimaluse, põhikirja, kogu selle süsteemi. Et selline võimalus üldse on tudengitel. Eks see on teistpidi ka kasulik, sest iga kool ja juhtkond tahab et üliõpilased lööksid kaasa ja see on üks väga hea formaalne viis kaasata neid. siis juhtkond toetab tegelikult täna veel rohkem. Sellepärast et ta võtab nende nõu arvesse, võtab nende arvamusi kuulda, diskuteerib, küsib arvamusi ja ürituste erinevate vastuvõttude korraldamisega samamoodi.“ (Intervjueeritav 01, 2017)

„Juhtkond toetab ÜE tegevust nii moraalselt kui rahaliselt. Moraalselt tähendab see seda, et toimuvad kohtumised rektoriga, kes julgustab kadette aktiivsemalt üliõpilaselus osalema ja aktuaalsetel teemadel kaasa rääkima. Sama teevad ka teised juhtkonna liikmed, ehk prorektorid ja rektori nõunikud. Rahaliselt toetab akadeemia juhtkond ÜE tegevust sel viisil, et teatud ürituste puhul kaetakse kokkulepitud kulud akadeemia eelarvest. /.../ Kindlasti on märkimisväärne ka juhtkonna otsus, millega toetatakse ÜE tegevust kvartaalse stipendiumiga.“ (Intervjueeritav 02, 2017)

Kaasamise teooriast lähtuvalt on huvigruppide kaasamisel oluline nende tasustamine. Ehkki Sisekaitseakadeemias ei toimu eraldi tasustamist kaasamise puhul, võetakse stipendiumide maksmisel siiski arvesse liikmete aktiivsust ja osalemist erinevatel koosolekutel, nõukogus või mujal.

Üliõpilasesinduse edukaks ja eesmärgipäraseks tööks on igal Üliõpilasesindusel mentor. Mentori ülesanne oli uut esindust abistada ning suunata, et uued liikmed elaksid Üliõpilasesinduse töösse sisse ning saaksid ülevaate tööülesannetest. Hiljem muutub

mentori roll pigem nõuandvaks. Muuhulgas on mentori ülesanne ka stipendiumide määramine Üliõpilasesinduse liikmetele.

„Põhiline roll oli ikkagi tegelikult aidata. Esimene aspekt, et aidata üldse käima saada kogu see asi. Tuleb ju uus esindus, vaja käima saada, hoida kätt pulsil, oma nõu ja jõuga toetada, aga ei otsustanud midagi ise nende eest ära. /.../ Sai võib-olla suunata neid natuke mingil määral. Alguses oli roll suurem, aga pärast oli väiksem.“ (Intervjueeritav 01, 2017)

„Igal aastal toetab ka uue esinduse sisseelamist, kas siis koolituse, infopäeva või muu ürituse korraldamisega.“ (Intervjueeritav 02, 2017)

Teooriast tulenevalt on soovitatav, kui kool pakub omalt poolt esinduse liikmetele näiteks koolitusi juhtimis-, suhtlemis- või muude oskuste arendamiseks. See on kasulik nii esinduse liikmetele individuaalselt, aidates edaspidises tööelus, kui ka kogu esindusele tervikuna.

Üliõpilasesinduse roll Sisekaitseakadeemias on oluline. Esindus annab juhtkonnale edasi tudengite nägemust Sisekaitseakadeemiast. See on oluline, sest tudengite kaudu areneb Sisekaitseakadeemia organisatsioonina paremaks ning vastab rohkem tudengite ootustele.

„Arendada läbi tudengi nägemuse Sisekaitseakadeemiat. Tegelikult on tema peamine roll siis olla Sisekaitseakadeemia juhtkonna ja üliõpilase vahel ja aidata lahendada neid erinevaid probleeme.“ (Intervjueeritav 01, 2017)

„ÜE on kaasatud kõigis akadeemiaülestes arendustegevustes.“ (Intervjueeritav 02, 2017)

Sisekaitseakadeemias on Üliõpilasesinduse kaasamisel kooli otsustusprotsessi väga suur roll. Seda kinnitab ka Üliõpilasesinduse liikmete seas läbi viidud küsitlus, mille tulemusel 76% on arvamusel, et Üliõpilasesinduse kaasamine kooli otsustusprotsessi on väga oluline. Ehkki varasemad esindused polnud nii palju kaasatud, kasvas kaasamise osakaal ajas. Näiteks 2016. aastal valitud esindus oli kõige enam kaasatud Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessi. Kaasamine avaldub Sisekaitseakadeemias mitmel viisil. Näiteks sai esindus kaasa rääkida õppeprogrammide koostamises, turvateenuse asendamises politseivalvega, õppejõudude valimises, hindamissüsteemide arendamises ja paljus muus. Lisaks muutus koostöö juhtkonna ja Üliõpilasesinduse vahel oluliselt paremaks pärast uue rektori valimist.

„See sõltus suuresti esindusest. /.../ Olulisus kasvas ajas. Viimane oli võib-olla kõige rohkem kaasatud üldse ajaloos. /.../ Peaaegu maksimaalselt kasutati esinduse häält igal pool. /.../ Rektor otse küsis esinduse käest nõu ja arvamust. Viimase esinduse puhul näiteks. /.../ Uus rektor proovis võimalikult palju esindust kaasata ja esindus ise ka soovis rohkem seda. Tekkis hea koostöö. /.../ Kokkuvõtteks väga määrav roll tänaseks.“
(Intervjueeritav 01, 2017)

„ÜE kaasatus on väga oluline /.../ Kaitsta kadettide huve ja võtta sõna kõrvuti ühiskonnas tuntud arvamusiidritega /.../ väärrib väga suurt tunnustust!“ (Intervjueeritav 02, 2017)

Kaasamise teooriast lähtuvalt on huvigruppide kaasamine oluline, sest sedasi on kaasatud kõik osapooled, keda tulevikus tehtavad otsused võivad mõjutada. Lisaks annab osaleja omaltpoolt panuse otsuse tegemisse oma oskuste ja teadmiste kaudu, mida otsuse tegijatel ei pruugi olla ning jagab vastutust mõlema osapoole vahel.

Kaasamise vorme on mitmeid. Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus on kaasatud eelkõige koosolekute kaudu. Ka küsitluses vastanud Üliõpilasesinduse liikmed olid 100% arvamusel, et kaasamine tähendab ainult koosolekutel osalemist. Kuid lisaks koosolekutele on esindus kaasatud ka mitteametlike konsulteerimiste kaudu rektori, õppeosakonna ja kolledžitega. Vähem kaasatakse esindust seminarides ja konverentsides, kuid alati ootab kool esinduselt oma arvamust.

„Koosolekud on kõige rohkem esindatud. Samuti oli palju mitteametlike konsulteerimisi näiteks rektoriga, õppeosakonnaga, kolledžitega jne. Siis kõikvõimalikud seminarid, konverentsid. Üldiselt oodati alati esinduselt oma arvamust erisuguste otsuste puhul.“
(Intervjueeritav 01, 2017)

Peamiseks probleemiks kaasamisel on Sisekaitseakadeemia nõukogus osalemine. Nimelt peab nõukogus olema esindatud igast kolledžist üks tudeng. Samas ei pruugi selleks olla tudeng, kes on ühtlasi ka Üliõpilasesinduses. Seega vahetu kontakt võib nõukogu ja esinduse vahel puududa, kuid see arendab omakorda koostööd esinduse ja tudengite vahel.

„Miinuseks on jah see, et esindaja ei pruugi olla üliõpilasesinduse liige. Esindus saab küll lugeda koosoleku protokolle kuid vahetu kontakt võib puududa. Nõukogus esindatud kadett võiks samuti rohkem läbi käia esindusega. Siin peaksid rohkem kadetid omavahel suhtlema ja koostööd tegema.“ (Intervjueeritav 01, 2017)

„Kõige rohkem kasutatav kaasamise vorm – seminarid, konverentsid, akadeemia esindamine messidel/koolides/infopäevadel, koostöö ürituste korraldamisel /.../ jms.“
(Intervjueeritav 02, 2017)

Kaasamise teooriast lähtuvalt on kaasamise vorme mitmeid. Nende hulgas on näiteks tagasiside saamine, kommenteerimine, arvamusuuringud, konsulteerimine, aktiivne osalemine ja palju muud. Enamikku kaasamise vormidest ka kasutatakse Sisekaitseakadeemias.

Üliõpilasesindus on kasvulava arendamiseks mitmeid oskuseid, mida edasises tööelus vaja läheb. Näiteks õpitakse argumenteerimist, avalikku esinemist, suhtlemist ametlikul tasandil ning koostöö tegemist. Küsitluse tulemusel selgus, et 88% Üliõpilasesinduse liikmetest pidasid kõige olulisemateks oskusteks avaliku esinemise ja suhtlemisoskust. Just koostöö tegemine on suuresti varieerunud sõltuvalt esindusest. Näiteks mõnel aastal jagab esimees tööülesanded ära, mõnel juhul teeb ise kõik tööülesanded ära, sest ei usalda teisi liikmeid. Selle põhjal saab välja tuua iga esinduse juhtimisstiili, mis määrab ka selle, kui palju esindust kaasatakse.

„Lihtsalt öeldes on argumenteerimisoskus koosolekul – tood välja põhjendusi, näiteid, seoseid. Probleemide lahendamine on selline tüüpiline ülesanne. Teiseks õpib avalikku esinemist. Suhtlemisoskuse arendamine. Ehk siis kuidas ametlikult pöörduda erinevate osakondade poole. Ka suhtlemine väljapoole kooli. Lisaks koostöö kogemus, mis on nagu olulisem. /.../ Näiteks esimees kaasas oma liikmed ülesande lahendamisele ja jaotas ära tööülesanded. Samas oli ka neid, kes ei suutnud hästi delegeerida oma ülesandeid ja tegid kõik üksi ära. Või siis ei lasknud teistel teha ja tegi ise – vastutuse jagamise julgus puudus. Kes oli konkreetne ja käskis ja oli vähe vastu vaidlemise võimalust. Samuti oli ka neid, kes meelega otsisid kompromissi erinevate arvamuste vahel ühise otsuse tegemiseks.“
(Intervjueeritav 01, 2017)

„Meeskonnatöö oskus, /.../ suulise eneseväljenduse (avalike suhete ja esinemise) oskus, /.../ läbirääkimiste oskus, konfliktide lahendamise oskus, ajakasutusoskus, argumenteerimisoskus, kriisijuhtimise oskus.“ (Intervjueeritav 02, 2017)

Teooriast tulenevalt on Üliõpilasesindus alati pakkunud aktiivsetele tudengitele enesearenguvõimalusi. Uued õpitud oskused tulevad kasuks ka edaspidises tööelus, sealhulgas ka Päästeametis, kus teenistujad peavad olema hea suhtlemisoskusega, suutma edukalt lahendada probleeme ning töötada tulemuslikult meeskonnas.

Lisaks uute oskuste õppimisele, mõjutab Üliõpilasesindus ka iga tudengi isiklikku vastutustunnet, väärtusi ja hoiakuid. Tudengid saavad midagi Sisekaitseakadeemia jaoks ära teha, olla kasulik nii koolile, kaastudengitele kui ka riigile tervikuna. Hilisemas tööelus on sellel samuti suur mõju.

„Liikmete aktiivsus muidu oli juba niigi kõrge kandideerimise näol juba, aga see võimendas seda veelgi ja usun, et edaspidi tööle asudes aitas neid palju. Vastutustunne ja kohustust kogesid esinduses väga palju. /.../ Näiteks kui oleksid SKA aastapäeva ürituse korraldamisega ebaõnnestunud, siis mis oleks nagu saanud? /.../ Väärtuste hoiakute puhul areneb soov SKA jaoks midagi ära teha, riigi jaoks kasulik olla, inimeste jaoks kasulik olla jms.“ (Intervjueeritav 01, 2017)

„Eriti hea meel on selle üle, kui väärtused ja hoiakud on jätkusuutlikud.“ (Intervjueeritav 02, 2017)

Teooriast tulenevalt on Üliõpilasesinduses osalemine oluline osa tudengite arengus, sest see arendab neid mitmel viisil.

Üliõpilasesinduses osalemine mõjutab liikmete edasisi karjäärivõimalusi. Viidates eelnevatele oskustele, aitavad need positiivselt hiljem tööturul.

„Kokkuvõtlikult minu arvates mõjutab positiivses suunas. Paar esinduse esimeest on isegi saanud soovituskirja rektorilt. Tööle asudes tuleb see kindlasti kasuks. /.../ Tänaasel tööturul on need lisakogemused ainult suureks plussiks.“ (Intervjueeritav 01, 2017)

Üliõpilasesinduse kaasamisel Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessi on väga suur roll. Esiteks asub Üliõpilasesindus Sisekaitseakadeemia juhtimisstruktuuris rektori järel enne kahte prorektorit. See tähendab, et igal Sisekaitseakadeemia tudengil on Üliõpilasesinduse kaudu võimalik suhelda otse rektoriga. Teiseks on esindusel õigus anda oma hääl iga otsuse juures, mida Sisekaitseakadeemia soovib teha. Lisaks ei piirdu hääleõigus ainult Sisekaitseakadeemiaga, vaid võib jõuda kuni Vabariigi Valitsuseni. Näiteks esitas Üliõpilasesindus oma kaaluka arvamuse Sisekaitseakadeemia Narva kolimise kohta.

„Kui alustada rektorist, siis esindus asub enne kahte prorektorit. Ehk siis kadetil on otse tee rektorini läbi üliõpilasesinduse. Põhimõtteliselt esindus allub rektorile. /.../ Uue maja valimisel oli suur roll esindusel. Esindus oli osa žüriist, kes aitas valida. Narva kolimisel tegid kadetid uuringu ja esitasid selle tulemuse Vabariigi Valitsusele koos töötajate seas

tehtud uuringuga. /.../ Viimastel aastatel on olnud esindus väga aktiivne suurte otsuste juures.“ (Intervjueeritav 01, 2017)

„Kindlasti on suurte otsuste tegemisel määrav see, kui ühtne on koolipere oma väljajäätlemistes ja arvamuse avaldamises.“ (Intervjueeritav 02, 2017)

Kaasamise teooriast lähtuvalt on huvigruppide arvamuse kuulamine oluline. Lisaks on oluline konsulteerimine. Seda on Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse puhul ka rakendatud, näiteks on Üliõpilasesinduse kui huvigrupi arvamust kuulatud mitmete otsuste tegemistel, sealhulgas Sisekaitseakadeemia Narva kolimise otsuse puhul.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindusel on mitmeid võimalusi koostöö tegemiseks. Näiteks Päästeameti ennetusosakond ja Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse töös on palju sarnasusi. Peamiselt seisneb koostöö ulatus erinevate ametkondade vahel just selles, kui aktiivsed on esinduse liikmed.

„Minu arvates näites päästeameti ennetusosakond ja üliõpilasesindus teevad suhteliselt ühte ja sama tööd. /.../ Varasemad kontaktid ja kogemused akadeemias aitavad hiljem päästeametis tööl olles paremini koostööd teha. /.../ Näiteks on palju kasutatud kadettide abi virtuaalsimulatsiooni õppustel, kus on osalejateks Päästeamet, Politsei- ja Piirivalve, Tervishoid ja Kaitsevägi. /.../ Ametkondadega koostöövõimalusi on palju, iseasi kuidas neid ära suudetakse kasutada - kuidas see sobib päästeametile ja kuidas see sobib esindusele.“ (Intervjueeritav 01, 2017)

Päästekolledži tudengitele on Üliõpilasesindus eriti kasulik, sest päästealane töö nõuab palju inimestega suhtlemist, muuhulgas ka kriisisituatsioonides. Samuti peab lahendama kiireloomulised probleemid piiratud vahenditega.

„Kui päästealal vaadata, siis seal on palju inimestega suhtlemist. Elanikkonna, ametnike, töögruppidega, suhtlemine. Samuti suhtlemine kriisisituatsioonides. Esindus pakub piisavalt ajakriitilisi ülesandeid õppetöö kõrvalt ja see kindlasti arendab oskust reageerida ja lahendusi leida. Pead hakkama saama piiratud ressursiga või on sul hoopis antud liiga palju ressursi mis tuleb oskuslikult ära kasutada.“ (Intervjueeritav 01, 2017)

Eelnevatest intervjuudest võib järeldada, et Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse kaasamisel otsustusprotsessi on väga oluline nii koolile kui tudengitele. Intervjuudest järeldub, et Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus on kaasatud otsustusprotsessi. Üliõpilasesindus kaasab omakorda rühmavanemaid, kes omakorda kaasavad teisi

üliõpilasi. Olulist rolli mängivad kaasamisprotsessis Üliõpilasesinduse mentorid kommunikatsiooni- ja õppeosakonnast. Lisaks teeb Üliõpilasesindus koostööd paljude erinevate asutustega väljaspool Sisekaitseakadeemiat. Üliõpilasesinduses osalemisel on suur tähtsus Päästeametile, sest lisaks kooliajal pakutavatele koostöövõimalustele, on eelkõige päästekolledži tudengitel kõige rohkem kasu edaspidises erialases töös. Eelkõige esinduses osalemisest saadavad oskused nagu suhtlemis-, meeskonnatöö ja kriisisituatsioonides piiratud ressursiga probleemide lahendamise oskused on Päästeametis kõrgelt hinnatud. Seda kinnitab ka läbi viidud küsitluse tulemused, mille järgi peab 59% vastanutest Üliõpilasesinduses osalemist oluliseks osaks tulevases töökohas toimetulekuks.

Sellest tulenevalt tehakse järgmised ettepanekud. Edaspidi põhjalikumalt uurida, kuidas Üliõpilasesinduse liikmena ja rühmavanemana omandatud oskused tulevad kasuks edaspidises karjääris Päästeametis. Lisaks koostada tegevuskava Üliõpilasesinduse, rühmavanemate ja ametite koostööks, sealhulgas Päästeametiga.

KOKKUVÕTE

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus kuulub organisatsiooni struktuuri ja traditsioonide juurde. Üliõpilasesindus täidab olulisi ülesandeid: seisab üliõpilaskonna huvide eest ja kaitseb nende õiguseid, esindab tudengeid nii organisatsioonisiselt kui ka väljaspool kooli ning annab tudengitele võimaluse saada praktilisi kogemusi juhtimise valdkonnas. Selleks, et tõsta Sisekaitseakadeemia juhtimiskvaliteeti, tuleb Üliõpilasesindust tõhusamalt kaasata otsuste tegemisse.

Ehkki Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindusel pole nii pikka ajalugu kui näiteks Tartu Ülikooli üliõpilasesindusel, ei eelda see veel vähem kogemust. Üliõpilasesinduse peamine eesmärk on esindada kooli tudengeid ning viia nende hääl kooliga seotud otsuste tegemisse. See aga eeldab üliõpilasesinduse liikmetelt palju suhtlemist nii kooli juhtkonna kui kooliväliste asutustega. Seega on Üliõpilasesinduse liikmetele vajalik suhtlemisoskus, mille arendamiseks peab kool omalt poolt pakkuma koolitusi ning esinduse liikmetele võimalusi harjutada oma väitlemis- ja argumenteerimisoskust.

Kaasamise sisuks on otsuste vastu võtmine ja täide viimine koos huvigruppidega. Kaasamise eesmärk on anda huvigruppidele koostöövõimalus osaleda otsustusprotsessis ja anda sellesse oma panus. See tagab parima võimaliku lahenduse ja jagab vastutust nii otsustajate kui huvigruppide vahel. Kaasamine saab toimuda mitmel erineval viisil ja erinevate vahendite kaudu. Vormi valikul tuleb eelkõige lähtuda huvigrupi eripäradest. Eduka kaasamise planeerimisel on oluline arvestada konteksti ja eesmärki, luua ajakava ja hinnata ressursse. Samuti tuleb huvigrupile anda tagasisidet kaasamise tulemuslikkuse kohta.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse koostatud dokumentide analüüsist järeldus, et esinduse kaasamine on aja jooksul kasvanud. Lisaks esinduse liikmetele kaasatakse ka teisi tudengeid rohkem. Üliõpilasesinduse vahetus ning ülesannete üle andmine toimub kiiresti ja tulemuslikult. Aja jooksul on ka esinduse liikmete vaheline koostöö paremaks muutunud, sest rohkem kasutatakse meeskonnatööd. Lisaks teeb Üliõpilasesindus palju koostööd ka kooliväliste organisatsioonidega (näiteks Päästeametiga).

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse otsustusprotsessi kaasamise uurimiseks intervjueriti kahte Üliõpilasesinduse mentorit, et välja selgitada, milliseid kaasamise

vorme kõige enam kasutatakse. Vähem oluline pole ka Üliõpilasesinduses osalemise olulisus Päästeametile. Eelkõige selgus intervjuudest, et kuna Üliõpilasesinduses osalemine arendab mitmeid Päästeametis hinnatud oskusi (näiteks suhtlemisoskus, meeskonnatöö oskus ja kriisisituatsioonides piiratud ressursiga probleemide lahendamise oskus), siis on päästekolledžis õppivatele tudengitele väga kasulik osaleda ka Üliõpilasesinduse töös. Seda kinnitas ka endiste Üliõpilasesinduse liikmete seas läbi viidud küsitlus, mille tulemusel peab 59% vastanutest Üliõpilasesinduses osalemist oluliseks osaks tulevases töökohas toimetulekuks. Kuna 59% Üliõpilasesinduse liikmetest töötab õpitud erialal, siis kasutab 82% neist esinduses omandatud oskusi ja teadmisi ka erialases töös.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus on kaasatud otsustusprotsessi. Üliõpilasesindus kaasab omakorda rühmavanemaid, kes kaasavad teisi üliõpilasi. Üliõpilasesindus teeb koostööd paljude erinevate asutustega väljaspool Sisekaitseakadeemiat. Üliõpilasesinduses osalemisel on suur tähtsus tulevasele tööandjale, sest lisaks kooliajal pakutavatele koostöövõimalustele, on eelkõige tudengitel kõige rohkem kasu edaspidises erialases töös. Esinduses osalemisest saadavad oskused nagu suhtlemisoskus, meeskonnatöö ja kriisisituatsioonides piiratud ressursiga probleemide lahendamise oskused on näiteks Päästeametis kõrgelt hinnatud. Endiste Üliõpilasesinduse liikmete hulgas läbi viidud küsitlus kinnitab seda, sest 59% vastanutest peab Üliõpilasesinduses osalemist oluliseks osaks tulevases töökohas toimetulekuks.

Edaspidi soovitatakse põhjalikumalt uurida, kuidas Üliõpilasesinduse liikmena ja rühmavanemana omandatud oskused tulevad kasuks edaspidises karjääris Päästeametis. Lisaks koostada tegevuskava Üliõpilasesinduse, rühmavanemate ja ametite koostöök, sealhulgas Päästeametiga.

SUMMARY

The title of this diploma thesis is “Estonian Academy of Security Sciences Student Council’s Involvement in Decision Making Process”. Diploma thesis is written in Estonian, it contains 44 pages and refers to 45 sources of which there is 37 Estonian sources and 8 in a foreign language.

The aim of this diploma thesis was to analyze the possibilities how to involve Estonian Academy of Security Sciences student council in decision-making process. The following research assignments were tasked to accomplish the aim of this thesis:

1. To provide an overview of student councils.
2. To provide an overview of involvement theory.
3. To analyze Estonian Academy of Security Sciences student council’s documents.
4. To analyze the possibilities how to involve Estonian Academy of Security Sciences student council in decision-making process.

In the first paragraph of the diploma thesis an overview of student councils in Estonia and involvement theory is given. In the second paragraph of the thesis an analysis of Estonian Academy of Security Sciences student council’s documents is carried out. In the empirical part of the thesis a qualitative research method is used. For gathering the data needed to carry out the analysis, the author analyzed documents put together by student councils, also interviewed two student council’s mentors and a poll was carried out among former members of student council.

As a result of the diploma thesis it is concluded that student council is being involved in the decision-making process more than ever. The involvement of students is more structured and responsibilities are shared with representatives of the courses. Experiences gained from student councils also help hereafter in later careers. As possible solutions, it is recommended to compose a plan of action for collaboration between student council, representatives of the courses and civil services, such as Estonian Rescue Board. Further research should focus on former members of the student council in order to find out how the experiences gained from student council has helped their career in Estonian Rescue Board.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Angelstok, F., 2007. *Sisekaitseakadeemia 15 aastat*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Angelstok, F., Järvelaid, P. & Tabur, L., s.a.. *Sisekaitseakadeemia 20 aastat parimate nimel*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Casey, J., 1998. *Non-Government Organizations As Policy Actors: The Case of Immigration Policies In Spain*. Doctoral Thesis, Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.
- Dickerson, A., 1999. Student Councils. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 72(3), pp. 133-134. Leitud: EBSCOhost [05. 05. 2016]
- Dundar, S., 2013. Students' Participation to the Decision-Making Process. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(2), pp. 867-875.
- Eesti Üliõpilaskondade Liit, 2014. *Eesti Üliõpilaskondade Liidu strateegia 2014-2017*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://eyl.ee/wp-content/uploads/2014/02/Eesti---li--pilaskondade-Liidu-strateegia-2014-2017.pdf> [Kasutatud 05. 05. 2016].
- Eesti Üliõpilaskondade Liit, s.a.a. *Kui Sul pole esindust*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://eyl.ee/?page_id=224 [Kasutatud 05. 05. 2016].
- Eesti Üliõpilaskondade Liit, s.a.b. *Millega EÜL tegeleb?*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://eyl.ee/?page_id=3265 [Kasutatud 05. 05. 2016].
- Hinsberg, H. & Kübar, U., 2009. *Kaasamise käsiraamat ametnikele ja vabaiühendustele*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Kaasamise%20k%C3%A4siraamat.pdf> [Kasutatud 29. 04. 2016].
- Hämäläis-Osakunta, 2016. *What is an "osakunta"?*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.hamalais-osakunta.fi/in-english> [Kasutatud 27. 12. 2016].
- Intervjueeritav 01, 2017. *Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse kaasamine otsustusprotsessi* [Intervjuu] (27. 03. 2017).
- Intervjueeritav 02, 2017. *Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse kaasamine otsustusprotsessi* [Intervjuu] (01. 04. 2017).

*Jordan, G. & McLaughlin, A. M., 1994. Insider Groups and Public Policy: The Insider/Outsider Model Revisited. *Journal of Public Policy*, Issue 1, pp. 17-38. Leitav: EBSCOhost [02. 05. 2016]

Korp! Sakala, 2013. *Eesti Korporatsioonide Liit aastatel 1915-1940*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://sakala.ee/eesti-korporatsioonide-liit-aastatel-1915-1940> [Kasutatud 09. 05. 2017].

Kõrgem Sõjakool, s.a. *Kadetikogu*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.sojakool.ee/kadetikogu/> [Kasutatud 05. 05. 2016].

Lepa, R. & Illing, E., 2005. *Kaasamisvormid - ülevaade ja kasutusvõimalused*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/2005-Kaasamisvormid.pdf> [Kasutatud 02. 05. 2016].

Lepa, R., Illing, E., Kasemets, A., Lepp, Ü. & Kallaste, E., 2004. *Kaasamine otsustetegemise protsessi*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Publikatsioonid/Kaasamine_otsustetegemise_protsessi.pdf [Kasutatud 29. 04. 2016].

Lund University, 2015. *Student nations*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.lunduniversity.lu.se/student-life/student-organisations/student-nations> [Kasutatud 27. 12. 2016].

Masso, A., Salvet, S. & Lepik, K., 2014. *Kvalitatiivse analüüsi tarkvara*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://samm.ut.ee/kvalitatiivse-analyysi-tarkvara> [Kasutatud 08. 04. 2017]

Piirimäe, H., Hiio, T. & Maasikas, M., 1996. *Spes patriae*. Tallinn: Olion.

Planas, A., Soler, P., Fullana, J., Pallisera, M., Vila, M., 2013. Student Participation in University Governance: The Opinions of Professors and Students. *Studies in Higher Education*, 38(4), pp. 571-583.

Sisekaitseakadeemia, 2008. *Sisekaitseakadeemia üliõpilaskonna põhikiri. Kinnitatud nõukogu 11.03.2008 otsusega nr 0-7.1/11*.

Sisekaitseakadeemia, 2014. *Sisekaitseakadeemia arengukava 2020*. [Võrgumaterjal] Leitav:

http://www.sisekaitse.ee/public/Turundus/PDFid/2014/Sisekaitseakadeemia_arengukava_2020.pdf [Kasutatud 03. 11. 2015].

Sisekaitseakadeemia, 2016a. *Sisekaitseakadeemia arengukava 2025*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://www.sisekaitse.ee/public/Turundus/Arengukava_2025.pdf [Kasutatud 09. 05. 2017].

Sisekaitseakadeemia, 2016b. *Sisekaitseakadeemia hakkab tulevastele kadettidele eesti keelt õpetama*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.sisekaitse.ee/ska/uudised/sisekaitseakadeemia-hakkab-tulevastele-kadettidele-eesti-keelt-opetama/> [Kasutatud 27. 12. 2016].

Sisekaitseakadeemia, s.a. *Ajalugu*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.sisekaitse.ee/ska/akadeemiast/tutvustus/ajalugu/> [Kasutatud 05. 05. 2016].

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2012a. *Esildis. Aprill-juuni, 06.06.2012*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2012b. *Esildis. Juuli-september, 01.10.2012*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2012c. *Esildis. Oktoober-detsember, 06.12.2012*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2013a. *Esildis. Aprill-juuni, 26.06.2013*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2013b. *Esildis. Jaanuar-märts, 27.03.2013*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2013c. *Esildis. Juuli-september, 26.03.2013*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2013d. *Esildis. Oktoober-detsember, 28.11.2013*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2014a. *Esildis. Aprill-juuni, 16.06.2014*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2014b. *Esildis. Jaanuar-märts, 28.11.2013*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2014c. *Esildis. Juuli-september, 07.10.2014*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2014d. *Esildis. Oktoober-detsember, 07.12.2014*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2015a. *Esildis. Aprill-juuni, 05.06.2015*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2015b. *Esildis. Jaanuar-märts, 20.04.2015*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2015c. *Esildis. Juuli-september, 02.10.2015*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2015d. *Esildis. Oktoober-detsember, 15.12.2015*.

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2016a. *Esildis. Aprill-juuni, 07.06.2016.*

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2016b. *Esildis. Jaanuar-märts, 30.03.2016.*

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2016c. *Esildis. Juuli-september, 03.10.2016.*

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2016d. *Esildis. Oktoober-detsember, 05.12.2016.*

Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesindus, 2017. *Esildis. Jaanuar-märts, 02.04.2017.*

Siseministeerium, s.a. *Kaasamine*. [Võrgumaterjal] Leitav:

<https://www.siseministeerium.ee/et/tegevusvaldkonnad/kodanikuuhiskond/kaasamine>
[Kasutatud 29. 04. 2016].

Tamul, S., s.a. *Tartu Ülikooli lugu*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.ut.ee/et/tartu-ulikooli-lugu> [Kasutatud 27. 12. 2016].

UMass Dartmouth, 2017. *7 Steps To Effective Decision Making*. [Võrgumaterjal]

Leitav:

http://www.umassd.edu/media/umassdartmouth/fycm/decision_making_process.pdf
[Kasutatud 09. 05. 2017].

LISA 1. INTERVJUU KÜSIMUSED

1. Miks Teie arvates noored kandideerivad Üliõpilasesinduse liikmeks?
2. Kuidas Sisekaitseakadeemia, sealhulgas juhtkond, toetab Üliõpilasesinduse tegevust?
3. Milline roll on siin turundusosakonnal, Üliõpilasesinduse mentoritel? Kas on keegi veel lisaks turundusosakonnale?
4. Milline on Üliõpilasesinduse roll Sisekaitseakadeemia arendamisel?
5. Kui oluline on Teie arvates Üliõpilasesinduse kaasatus Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessis? Tooge näiteid (Sisekaitseakadeemia nõukogu, õppekomisjon jne).
6. Mis on kõige rohkem kasutatav kaasamise vorm?
  - a. arvamusuuringute tegemine – ettepanekute arvamuste jms kogumine;
  - b. konsulteerimine – kokkulepete sõlmimine (mitteametlik ametlik), nõukogude moodustamine, seminarid, konverentsid;
  - c. fookusgruppide töörühmade abi – rühmavanemate grupp;
  - d. aktiivne osalemine – erinevad huvigrupid, ekspertkogud, aukohus.
7. Millised tööalastes situatsioonides rakendatavad teadmised ja oskused omandavad noored erinevate ülesannete täitmisel Üliõpilasesinduse liikmena?
8. Kuidas mõjutab osalemine Üliõpilasesinduse töös noorte aktiivsust, vastutustunnet, teadlikkust, väärtusi ja hoiakuid?
9. Kuidas mõjutab osalemine Üliõpilasesinduse töös noore edasisi karjäärivõimalusi?
10. Ettepanekud Sisekaitseakadeemia Üliõpilasesinduse ja ametkondade, sealhulgas Päästeameti, edaspidiseks koostööks.
11. Kui palju on olnud kasu Üliõpilasesindusest Sisekaitseakadeemia suurte otsuste tegemisel? (Näiteks uus maja, Narva jms)
12. Kas on olnud huvide (Üliõpilasesindus, Sisekaitseakadeemia, Siseministerium jne) eesmärkide konflikti ja kuidas need on lahendatud?

Lisaküsimused:

1. Kuidas on mentorid välja kujunenud?

2. Kuidas on Üliõpilasesinduse aktiivsusega Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessis osalemisega läbi aegade? Millest see sõltub?
3. Kuidas on Üliõpilasesinduse osalemine Sisekaitseakadeemia juhtimisel praeguseni arenenud?
4. Milline on Üliõpilasesinduse asukoht Sisekaitseakadeemia juhtimisstruktuuris?

LISA 2. ANKEETKÜSIMUSTIK

1. Millises kolledžis õppisite?
  - a. Päästekolledž
  - b. Justiitskolledž
  - c. Politsei- ja Piirivalvekolledž
  - d. Finantskolledž
  - e. Muu palun täpsustage
2. Kas töötate õpitud valdkonnas?
  - a. Jah
  - b. Ei
3. Millisel ametikohal Te praegu töötate?
  - a. Tippjuht
  - b. Keskastme juht
  - c. Esmatasandi juht
  - d. Muu
4. Selgita, mida tähendab Teie jaoks sõnapaar "otsustusprotsessi kaasamine"?
  - a. Võimalus kaasa rääkida otsustuste langetamisel (näiteks osalemine Sisekaitseakadeemia Nõukogus)
  - b. Osalemine arvamusuuringutes (erinevad tagasisideküsitlused)
  - c. Osalemine aukohtus
  - d. Muu
5. Milline on Üliõpilasesinduse roll Sisekaitseakadeemia arendamisel?
  - a. Riigiametnikele oluliste väärtuste ja hoiakute kujundamine
  - b. Tulevases töökohas toimetulekuks oluliste üldiste oskuste arendamine (suhtlemisoskus, esinemisoskus, ajajuhtimine jne)
  - c. Õppurite aktiivsuse ja vastutustunde suurendamine
  - d. Kadettide huvide ja õiguste kaitsmine
  - e. Sisekaitseakadeemia esindamine erinevatel üritustel
  - f. Muu
  - g. Vabad kommentaarid
6. Kui oluline on Üliõpilasesinduse kaasatus Sisekaitseakadeemia otsustusprotsessi?
  - a. Väga oluline

- b. Oluline
  - c. Väheoluline
  - d. Pole üldse oluline
  - e. Ei oska öelda
  - f. Vabad kommentaarid
7. Millised olulised teadmised ja oskused omandasite erinevate ülesannete täitmisel Üliõpilasesinduse liikmena?
- a. Meeskonnatööoskus
  - b. Eesmärkide püstitamise oskus
  - c. Suhtlemisoskus
  - d. Ajaplaneerimise oskus
  - e. Avalik esinemisoskus
  - f. Muu
  - g. Vabad kommentaarid
8. Kas olete saanud Üliõpilasesinduse liikmena omandatud teadmisi ja oskusi rakendada tööalastes situatsioonides?
- a. Jah
  - b. Ei
  - c. Vabad kommentaarid
9. Miks kandideerisite Üliõpilasesinduse liikmeks?
- a. Saada kogemus erinevate ürituste korraldamiseks
  - b. Omandada vajalikud toimetulekuoskused tulevaseks tööks
  - c. Enesekindluse suurendamiseks
  - d. Kadettide huvide esindamiseks ja kaitsmiseks
  - e. Sisekaitseakadeemia arengu edendamiseks
  - f. Muu
  - g. Vabad kommentaarid
10. Kas soovitate Sisekaitseakadeemia õppuritel astuda Üliõpilasesinduse liikmeks?
- a. Jah
  - b. Ei
  - c. Vabad kommentaarid

LISA 3. KOODIPUU

Aastad	2012				2013				2014			
Kvartalid	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	
1. grupp	1	1	5	5	1	2	2	6	2	3	3	
1. grupp osalejate arv	1	1	5	5	4	3	3	9	10	5	8	
2. grupp	7	10	17	11	9	13	20	11	26	15	24	
2. grupp osalejate arv	10	15	21	14	13	22	36	23	43	39	57	
3. grupp	5	5	6	7	7	7	6	9	12	9	10	
3. grupp osalejate arv	16	13	20	10	24	22	26	24	30	36	31	
Tegevused kokku	13	16	28	23	17	23	28	26	40	27	37	
Osalejad kokku	27	29	46	30	41	47	65	56	83	80	96	
Viide esildisele	2012 apriil-juuni	2012 juuli-september	2012 oktoober-detsember	2013 jaanuar-märts	2013 apriil-juuni	2013 juuli-september	2013 oktoober-detsember	2014 jaanuar-märts	2014 apriil-juuni	2014 juuli-september	2014 oktoober-detsember	

Aastad	2015				2016				2017
Kvartalid	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
1. grupp	3	2	0	4	4	3	2	1	5
1. grupp osalejate arv	13	3	0	8	11	6	2	1	15
2. grupp	16	9	11	16	11	14	11	12	19
2. grupp osalejate arv	30	17	32	41	15	26	26	29	34
3. grupp	15	6	6	8	9	7	6	7	8
3. grupp osalejate arv	36	20	23	27	31	24	28	30	33
Tegevused kokku	34	17	17	28	24	24	19	20	32
Osalejad kokku	79	40	55	76	57	56	56	60	81
Viide esildisele	2015 jaanuar-märts	2015 aprill-juuni	2015 juuli-september	2015 oktoober-detsember	2016 jaanuar-märts	2016 aprill-juuni	2016 juuli-september	2016 oktoober-detsember	2017 jaanuar-märts